Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ØSTRUP BYLOV OG GILDESKIK

MED INDLEDNING OG NOTER

VED

J. JEPPESEN JENSEN

1953

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

ØSTRUP BYLOV OG GILDESKIK

ØSTRUP BYLOV OG GILDESKIK

MED INDLEDNING OG NOTER

VED
J. JEPPESEN JENSEN

1953
ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

FORORD

Naar Østrup Bylov og Gildeskik af 16. Maj 1598 hermed udgives som selvstændigt Skrift, sker det efter Tilskyndelse fra forskellig Side og med det Formaal at gøre en af de ældste og mest interessante af vore gamle Landsbyvedtægter lettere tilgængelig end hidtil, først og fremmest for Beboerne i det Sogn, hvor denne Vedtægt gennem adskillige Slægtled var lokal „Grundlov".

I det indledende Afsnit er i sammentrængt Form omtalt nogle karakteristiske Træk vedrørende Landsbyvedtægternes Funktioner. En mere omfattende Fremstilling af Datidens Landboforhold havde her været ønskelig, men en nødvendig Begrænsning af Skriftets Omfang har ikke muliggjort dette. For de, der eventuelt maatte ønske at studere disse Forhold mere indgaaende, er Litteraturen desangaaende imidlertid let tilgængelig.

Til Skriftets Trykning har jeg fra Østrup Sogneraad modtaget økonomisk Støtte, for hvilken jeg er megen Tak skyldig.

For værdifulde Raad ved Udarbejdelsen takker jeg Arkivar Seesten og Museumsdirektør Svend Larsen, Odense, ligesom jeg takker Arkivassistent Bang Mikkelsen, Odense, for værdifuld Bistand ved særlig vanskelige Transskriptioner.

Odense, i Oktober 1952.

J. Jeppesen Jensen.

INDLEDNING

Til Belysning af Landsbysamfundets indre Organisation i ældre Tid og Bonde- eller Ejerlavets retlige Forhold til den særlige Jordfordeling, Drifts- og Brugsmaade, der under eet betegnes som Jordfællesskabet, er de gamle Vider og Vedtægter en af de rigeste og mest betydningsfulde Kilder.

Takket være vore Lokalhistorikeres og Folkemindesamleres utrættelige Arbejde, raader vi efterhaanden over et betydeligt Kildemateriale til Forstaaelse af de Vilkaar, hvorunder det ældre Landsbysamfunds daglige Tilværelse formede sig.

Af dette Materiale skal her først og fremmest nævnes den righoldige Samling af Vider og Vedtægter, som i Aarene 1904—1938 er udgivet af Poul Bjerge, Thyge J. Søegaard og August F. Schmidt. I denne Samling (Bind I—V) er medtaget saa godt som alle de fundne Vedtægter fra det nuværende danske Rigsomraade. Fra de senere Aartier foreligger desuden en Række værdifulde Afhandlinger om herhen hørende Emner af August F. Schmidt samt Poul Meyers betydelige Arbejde: „Danske Bylag", udgivet som Doktordisputats i 1949.

Vider, Vedtægter eller Landsbylove kaldes de i ældre Tid for de enkelte Landsbyer gældende Vedtægter, der ordnede Landsbysamfundets indre Forhold, dels Landsbyernes Forfatning, dels de mange Problemer, som nødvendigvis maatte opstaa mellem Landsbyens Beboere i Jordfælleskabets Tid, og endelig ordnedes — hvor Landsbyen dannede et Gilde — de herhen hørende Forhold efter Vedtægten.

De skrevne Vedtægter kender vi først omkring Slutningen af det 15. Aarhundrede, men bl. a. af Fyens Vedtægt af 1492 kan det udledes, at Landsbyvedtægterne allerede paa den Tid har været almindelige, og sikkert er af langt ældre Dato.

I Fyens Vedtægt § 16 hedder det saaledes om Landsbyens Selvstyre og Tingsmyndighed:

„Hvad Vide, som Almuen lægger paa udi nogen By eller Torp om Hegn og Gærde og anden Bysens Nytte og Tarv, det maa ej

een Grande eller to kuldkaste, men de skulle alle holde Vide og Vedtægt. Hvo som siden bryder og ej vil holde, som andre Grander vedtager, da maa de ham pante for hans Ulydelse, og bryder ej derfor hverken Vold eller Hærværk."

Det fremgaar heraf tydeligt, at Vedtægterne ikke var private Aftaler, men Love, der, naar de var blevet til paa foreskreven Maade, gjaldt for alle Landsbyens Beboere, hvad enten det drejede sig om landbrugsmæssige eller andre Anliggender til Byens Nytte og Tarv.

I Skaanske Lov, Kong Eriks sjællandske Lov og Jydske Lov (1241) findes ligeledes en Række Artikler, der maa betegnes som virkelige Mark-Vedtægter. Det gælder f. Eks.: Om Gærder og Hegn, om Tøjring, om Brøst paa Gærder og Gærdelukning, om Indhøstning, om Markfred, om Kvægs Optagelse og Bøder for samme, om at hugge i anden Mands Skov o. s. v.

Landskabslovenes Bestemmelser om Veje, Hegn, Markskel, Agerfred m. v. maa antages at være optaget fra ældre Vedtægter.[1]) Saadanne Vedtægter har maaske ikke været nedskrevet. Maaske har de oprindelig kun beroet paa mundtlige Aftaler, eller det simpelthen har været Retssædvaner, som efterhaanden har udviklet sig i Landsbyen lige siden dennes første Tid. Sædvanens Magt har jo paa mange Omraader op gennem Tiderne spillet en fremtrædende Rolle i Befolkningens Tilværelse, og det ligger nær at antage, at Sædvanen netop i Landsbyens Fællesskab har været særlig rodfæstet.

BYLAGETS ORGANISATION

I de historiske Kilder benævnes Landsbyvedtægterne med forskellige Navne, saasom Vide eller Videbrev (af den Vide eller Bøde, Straf, som ramte Overtrædere af dem), Bylov, Byskraa, Grandelov o. s. v. Vedtægternes Omraade faldt i Reglen sammen med en Landsby, men kunde undertiden omfatte flere Byer eller et Sogn. De vedtoges af Bymændene paa By- eller Gadestævne og blev som Regel senere læst paa Tinge.

Bystævnet var Landsbyens eller rettere Ejerlavets øverste Myndighed. Forsamlingsstedet var under aaben Himmel, som Regel paa en aaben Plads midt i Byen. Her fandtes undertiden en Kreds af Sten,

*) Poul Meyer: Danske Bylag. 1949.

paa hvilke Bymændene tog Plads under Mødet, hvortil Indvarslingen gennem Oldermanden fandt Sted enten ved Tuden i Byhornet eller ved Ringning med en Klokke.

Ledelsen af Bystævnet tilkom Oldermanden (Allermanden), der betragtedes som Landsbyens øverste Embedsmand. Oldermandshvervet var et pligtmæssigt Hverv, der som Regel gik paa Omgang mellem Bymændene („ret om i Byen", d. v. s. følgende Solens Bevægelsesretning paa Himlen). Valget foretoges af samtlige Bymænd og gjaldt som Regel for eet Aar ad Gangen.

Oldermanden havde mange Pligter. Hos ham beroede saaledes Byens „Vedtægt", som skulde oplæses paa Stævne mindst een Gang om Aaret. Han maatte jævnlig sammenkalde Bymændene til Drøftelse af deres forskellige fælles Anliggender, ligesom det paahvilede ham at overvaage, at de vedtagne Bestemmelser overholdtes, og hvor dette ikke var Tilfældet, at Overtrædelserne da straffedes med Bøder, som var den vigtigste og almindeligste Retsvirkning af Vedtægtsbrud. Bøderne (Viderne) betaltes alt efter Egnens Skik med Øl eller Korn til Ølbrygning. Øllet blev i Fællesskab drukket ved Bylagets festlige Sammenkomster (Gilder).

Blev de idømte Bøder ikke betalt inden for en nærmere fastsat Frist, inddreves de af Bymændene selv ved Udpantning, uden at det var nødvendigt først at erhverve Dom paa Tinge. Undertiden foretoges Udpantningen dog af særligt ansatte Pantemænd.

Udpantningen drejede sig gerne om et Hjul af en Vogn eller lignende — altid Ting — som Manden daarligst kunde undvære. Pantet maatte han indløse. Der var simpelthen ingen Vej udenom, da der ingen Mulighed var for at indanke Sagen for en højere Instans.

Bøderegnskabet førtes paa „Byens Kæp", en firkantet Stok, hvorpaa hver Gaard i Landsbyen havde sit bestemte Afsnit, der fik et Mærke for hver Overtrædelse af Vedtægten. Med Mellemrum blev Stokken „klaret", hvorefter man begyndte paa et nyt Regnskab.

Til at føre Regnskabet og efter Omstændighederne til at opkræve Bøderne, fandtes der som Regel ved Siden af Oldermanden en særlig Embedsmand, oftest kaldet Stolsbroderen. Han var nærmest Oldermandens Bisidder og Medhjælper, og hvor Landsbyen tillige dannede et Gilde, var det som Regel Stolsbroderen, der forestod Arrangementet og Ledelsen af den festlige Del af Gilderne.

Paa Bystævnet gjorde sig trods alt Fællesskab en vis Standsforskel gældende. Saaledes havde f. Eks. Husmændene i Almindelighed ingen

Adkomst til at møde paa Bystævnet og havde i det hele taget næppe nogen som helst Medbestemmelsesret, naar Landsbyens Anliggender skulde afgøres. I Østrup var det endog en Betingelse for Tiltræden af Oldermandshvervet, at den paagældende var Bruger af en Avlsgaard. Husmændene var derimod i enhver Henseende pligtige at overholde Landsbyvedtægtens Bestemmelser.

JORD- OG DRIFTSFÆLLESSKABET

Det, som i første Række knyttede Landsbyens Jordbrugere sammen, var de mangfoldige fælles Interesser, Jordfællesskabet og den særlige Driftsform dette medførte.

Gaardene laa for det meste samlede i Byen, med Gadekæret, Bystævnet, Smedien og Kirken som Byens Midtpunkt.

Hver Gaard i Landsbyen havde sin særskilt indhegnede Toft, der dels afgav Plads til Beboelses- og Avlsbygninger og dels anvendtes som Have (Kaalgaard) eller til Dyrkning med forskellige Afgrøder. Toften var undtaget fra Fællesskabet og kunde i det hele taget benyttes af Brugeren, ganske som han vilde.

Uden for Toften, men nærmest Byen, laa den egentlige Bymark (Indmarken), hvoraf hver Gaard i Landsbyen havde sin Ejendomspart, som i Modsætning til Toften var under delvis fælles Drift. Uden omkring Bymarken laa de store Overdrev eller Fælleder, der som Regel var Fælleseje og undertiden brugtes af flere omliggende Byer i Fællesskab.

Bymarken var inddelt i Vange, der i ældre Tid og navnlig i Skovegne var indhegnet ved lave Risgærder, senere oftest Jordvolde eller Stengærder.

Hvor Trevangsbruget var den fremherskende Driftsform, var Bymarken inddelt i tre Vange. I den ene blev der saaet Rug, i den anden Byg, medens den tredie laa brak med „Græs", der overvejende udgjordes af Planter, som vi nutildags vilde kalde for Ukrudt. Det næste Aar fandt der et Skifte Sted, saaledes at der saaedes Rug i Brakvangen, medens Bygvangen nu kom til at ligge brak. Paa den Maade skulde Jorden kunne faa den fornødne Hvile.

Inden for hver af Byens Vange var Jorderne inddelt i Aase eller Fald efter Jordens forskellige Beskaffenhed og Frugtbarhed. Endelig var hver Aas inddelt i forholdsvis lange og smalle Strimler, som

benævnedes Agre. Hver Gaard i Byen havde i Reglen een eller flere Agre i hver af Bymarkens mange Aase.

At alle Gaarde havde Jord i hver Aas betød saaledes, at de stilledes ens med Hensyn til deres Jordlodders Beliggenhed og Bonitet. Men i samme Omfang, som Antallet af Aase voksede, splittedes til Gengæld de enkelte Gaardes Tilliggende, og det var derfor ikke ualmindeligt, at den enkelte Gaard i Landsbyen kunde have sin Jord i Bymarken liggende helt op til 50 eller endnu flere Steder i Vangene.

En saadan Jordfordeling gjorde det nødvendigt for alle Bymændene at følge et fælles Driftssystem, saaledes at de alle benyttede deres Jord i bestemte, større Omraader af Bymarken paa samme Maade og foretog de nødvendige Markarbejder paa samme Tid (Dyrkningstvangen).

De mange Problemer og Stridigheder, som en saadan fælles Drift selvsagt førte med sig, skulde altid ordnes i Overensstemmelse med Landsbyens Vedtægt. Forhandlingerne paa Bystævnet drejede sig da ogsaa først og fremmest om Forhold vedrørende Markbruget. Her toges saaledes Bestemmelse om, paa hvilken Dag de forskellige Arbejder skulde paabegyndes, hvornaar henholdsvis Bygvangen og Rugvangen skulde pløjes, hvornaar der skulde saas, hvornaar der skulde høstes og Kornet køres hjem, hvornaar Gærder og Markled skulde være lukkede, hvornaar Ævret skulde opgives, om Antallet af Kreaturer, som hver enkelt Mand maatte sende paa den fælles Græsgang, om Byhyrden, om Bytyren og Byornen o. s. v.

Endvidere behandledes her de mangehaande Klagemaal og Tvistigheder Mand og Mand imellem. En meget almindelig Klage gik ud paa, at en Lodsejer ved Pløjning eller Høstning var gaaet Naboen for nær. Med de lange og smalle Agre, som Markerne var inddelt i, kunde jo selv en ganske ringe Overskridelse af Skellet, der kun bestod af en enkelt Plovfure, betyde et følelig Tab.

Kunde forebragte Tvistigheder og Klager ikke afgøres straks — hvilket ingenlunde altid var Tilfældet — lod Oldermanden paa Stævnet udpege nogle — hyppigst fire — af Bymændene til sammen med ham at undersøge Sagen og træffe Afgørelsen.

Bestemmelsen om Udvælgelse af fire eller seks af Bymændene er almindeligt forekommende i Vedtægterne. De fire Mænd dannede under Forsæde af Oldermanden et Udvalg eller „Læg", som skulde afsige Kendelse i den Sag, der skulde afgøres (jvfr. den senere Tids Voldgiftsmænd). Blev denne Kendelse forkastet, blev der sat et nyt Læg, hvis Kendelse saa skulde holdes.

ALMENT FÆLLESSKAB I LANDSBYEN

Fællesskabet i Landsbyen gjaldt imidlertid ikke alene de rent landbrugsmæssige Forhold, der knyttede sig til Jordfællesskabet, men der var en Hjælpsomhed i alle Dagliglivets Forhold, som mere end andet viste hvilken Samfølelse, der var mellem Landsbyens Folk. Blev en Mand ramt af Sygdom i Sædetiden eller i Slæt og Høst, eller hans Heste blev syge, var det en Selvfølge, at Naboerne hjalp ham. Og skete det, at en af Bymændene hjemsøgtes af Ildebrand, skulde Naboerne hjælpe ham med „et godt Bygningstræ", en Trave Langhalm og „et ført Bud", d. v. s. en der kunde gøre voksen Karls Arbejde. Skulde en Mand i Landsbyen have opsat en ny Ovn, gravet en Brønd eller lignende, maatte hver Mand i Byen sende ham et ført Bud til Hjælp. Kom nogle af Bymændene f. Eks. i Proces med en fra et andet Bylav eller med selve Herremanden, skulde alle de øvrige Bymænd, hvis de skønnede, at han havde Ret, hjælpe ham, følge ham til Tinge og iøvrigt yde ham Støtte paa alle Omraader.

I det hele taget var det Bylavets Formaal at tilvejebringe og opretholde Orden og fredelige Forhold indenfor det lille Samfund, at værne den enkelte Mands Ret mod Naboers Overgreb eller Forsømmelighed og saavidt muligt lægge alt saaledes tilrette, at samtlige Lavsbrødre kunde være hinanden til gensidig Nytte og Hjælp.

GILDEFÆLLESSKABET

Udover de foran nævnte Omraader forenede Fællesskabet i Reglen tillige Landsbyens Beboere i et Gildelag med det Formaal at foranstalte Afholdelse af Sammenskudsgilder, der som Regel blev afholdt paa bestemte Tider af Aaret. I Østrup var saaledes anden Pinsedag fast aarlig Gildesdag.

Naar Landsbygildet afholdtes, maatte den tidligere nævnte Standsforskel vige. Husmændene blev her betragtet som Gildebrødre, idet de ikke blot var med til Gilderne, men gav deres Bidrag hertil, jvfr. Østrup Gildeskik § 106 og 145, der foruden Husmændene tillige nævner Sognets Fattige.

Et godt Indblik i et saadant Gildes Forløb giver Svend Aakjær i en Omtale af Pinsegildet i Østrup. (Dansk Udsyn. 1923):

„Fra samme Tid (1598) er ogsaa Viden fra Østrup i Lunde Her-

red, der især er interessant ved sine fyldige Bestemmelser om Gildet, der holdes anden Pinsedag, hvortil alle Gildesøskende „skyder" deres Part i den livsalige Øltønde, der troner paa „Stolen" ved Gildehusets Midtvæg. Meget malende er Skildringen af den forventningsfulde Tavshed, „naar di alle erre kommen til rolig Sæde", og Oldermanden „klapper til Lyd" og paaminder sine Gildesøskende at takke Gud almægtigste for sine gode Gaver. Naar de alle med Gudfrygtighed have takket Gud, da begyndes en hellig Lovsang efter gammel Sædvane. Naar den er „udsiungen", da skal Oldermanden „mæle udi Knive og Sværd, som di kunde have ont af", og mæle Gildeshus, Gildesgaard og Gildesvej i Fred, til hver Gildebroder og Gildesøster med deres Folk og Gæster kommer hjem til sit eget. Og saa — endelig, efter al denne Højtidelighed, hvorunder de unge har siddet og trippet utaalmodigt med Fødderne — saa skal Oldermanden „mæle ind Dansen paa Gulvet", og „Gærdebroderen til den første Vise". Efter den Tid kunde det gaa vildt nok til, naar først Øllet praasede ud af Tønden, og den Bestemmelse, vi træffer i Kvarmløse Byskraa af 1624, var sikkert ikke overflødig: To Gange skal denne Byskraa læses om Aaret, paa Gadestævne og i Gildehuset, „dog strax bære hinde hiem igen, før end di begynder at dricke, at der icke spildes paa hende". Ingen Søn kunde være mere omhyggelig for sin gamle Mor, end Granderne for deres Lovbog.

Men selv om det nok undertiden kunde gaa vildt til ved Gilderne, med baade Hug og Sting, Munddask, Haardrag og Jordskub, eller, naar det gik værst, med Saarslag og Blodvide, og selv om man, som Aftenen randt ud og Øllet ind, fik mange ækle og usømmelige Syn og Lyde at kende, naar nogen „spyede" eller „refvede plumpeligen" (for ikke at tale om hvad værre var), saa faar man alligevel et stærkt Indtryk af, at alt gik til under en vis Højtidelighed og „efter gammel Sædvane", saaledes at just disse Plumpheder var hjemfaldne til Ejerlavets strenge Bøder".

Foruden de Gilder, hvor Øllet delvis hidrørte fra Bøderne, var der mange andre, saasom Tyregilder, Ornegilder, Møggilder m. fl., der alle som Regel var Sammenskudsgilder. Dertil kom Gilder af mere privat Karakter, men som var hjemlet efter Vedtægten. Det var saaledes paabudt, at naar der kom en ny Mand eller Kone til en af Byens Gaarde, skulde disse give Igangsøl. Ved Dødsfald skulde der drikkes Arveøl o. s. v.

Selv om Gilderne — med den nære Tilknytning, som de havde til det gamle Landsbystyre — i det væsentlige efterhaanden maatte for-

svinde sammen med dette, saa opretholdes dog adskillige Steder Landet over den Dag i Dag — omend under helt andre Former end i ældre Tid — den gamle Tradition, at det paa Stedet eksisterende Bylav afholder en eller flere til bestemte Tider af Aaret fastlagte Gilder eller Sammenkomster.

☆

Først og fremmest som Følge af de omfattende Reformer og den deraf følgende Landbolovgivning, som gennemførtes i de første Aartier efter Jordfællesskabets Ophør, maatte de gamle Landsbyvedtægter efterhaanden blive overflødige. Den næsten uindskrænkede Magt — baade den dømmende og den udøvende — som Bylaget igennem Aarhundreder havde besiddet i næsten alt, hvad der vedrørte Landsbyens indre Anliggender, lod sig selvsagt ikke tilpasse efter den moderne Lovgivnings Bestemmelser, og selv om der endnu en rum Tid var Omraader, hvor Bylagets gamle, hævdvundne Rettigheder vedblivende stod ved Magt, var Vedtægternes Skæbne efterhaanden i Realiteten beseglet. Ved Sogneforstanderskabets Indførelse i 1841 blev Landsbyvedtægternes Funktioner paa flere Omraader nærmest illusoriske for helt at blive overflødige ved Indførelsen af Sogneraad 6. Juli 1867.

De gamle Vider og Vedtægter med deres knudrede Sprog og ofte ret indviklede Bestemmelser hører nu mest Historien til. Om deres Funktioner og det Tidsafsnit af vort Folks Historie, som de tilhører, er der imidlertid ud over Landet bevaret en Række værdifulde Minder, som der mange Steder med megen Pietetsfølelse værnes om. Det gælder saaledes de gamle Bystævner, hvoraf dog kun forholdsvis faa er bevaret. De staar stadig som tavse og dog talende Minder om en Tid, der svandt, men som dog ikke maa glemmes. De bør minde nulevende og kommende Slægter om de gamle, som under vanskelige økonomiske og sociale Kaar slog Kreds om et Sted, hvor Ret og Skel skulde hævdes og Barmhjertighed og Hjælpsomhed øves, hvor alle var hinandens Lige som Nabo og Næste, og hvor Bonden selv var med til at træffe de Afgørelser, som vedrørte ham og det lille Samfund, han tilhørte.

NOGLE OPLYSNINGER OM DET GAMLE HAANDSKRIFT OG DETS OPRINDELSE

Om Østrup Bylov og Gildeskik, som gengives i det følgende, kan oplyses:

Originalen, der findes i Det kgl. Bibliotek i „Ny kgl. Saml. 741. d. 4.", er et velbevaret Haandskrift i Kvartformat, indbundet i et velholdt Hellæderbind. Haandskriften er sirlig, forsynet med talrige, overordentlig smukke og dekorative Initialer. Se Faksimile Side 21 og Side 34.

Selve Bylovens Tekst fylder 42 og Gildeskraaen 21 Sider. Umiddelbart efter Gildeskraaen og nærmest at betragte som en Tilføjelse til Byloven, følger 3 Sider omhandlende Østrup Bymænds Overenskomst med Fru Ahlefeldt paa Østrupgaard om at holde Byens Tyr.

Bag i Bogen er indheftet et Tingbrev skrevet paa Pergament. Tingbrevet har oprindelig været forsynet med seks Segl. Det bærer, ligesom Overenskomsten om Bytyren, Paategningen: Fremlagt i Fyenbo Landsting d. 29. Jan. 1777.

I Tingbrevet fortælles om Østrup Bymænd, som under Forsæde af deres Oldermand (Hans Rask) og Stolsbroder (Jens Nielssen) samt „Hederlig och vellerdt Mand Hr. Jesper Lauritzøn, Sognepræst" have „siddet paa ædru Stævne", og „med deres fri Vilje ladet optegne Byloven og dens Artikler", hvilken de derpaa begære tinglæst ved Lunde Herredsting, hvor Herredsfogden tillige med „Kgl. Majestæts Delefoged" i bemeldte Herred udstede lovligt Tingsvidne om Bylovens Læsning og Vedtagelse, efter at Dommeren først havde tilspurgt samtlige tilstedeværende Østrup Mænd, om Nogen vilde indvende noget mod Bylovens Indhold.

Det vil være naturligt, at betragte dette Tingbrev som en Art Fortale til den egentlige Bylov, og i Konsekvens heraf bringes derfor i det følgende i kronologisk Rækkefølge først Tingbrevet, derefter Byloven og Gildeskikken og sidst Overenskomsten om Bytyren.

Med det Forbehold, som et sparsomt Kildemateriale fra det paagældende Tidsrum nødvendiggør, tør det imidlertid betragtes som givet, at Forfatteren til Haandskriftet er Jesper Lauridsen, som var Sognepræst i Østrup 1588—1630. Med Almuens Oplysning paa den Tid in mente kan det næppe undre, at den smukke Haandskrift ligeledes skyldes Hr. Jesper.

Pastor Theodor Laurentius Hansen (Sognepræst i Østrup 1877—1909), der af sin Samtid anerkendtes som en betydelig Historiker og fremragende Sprogmand, har i sin Bog „Min Mindegang ved Østrup Præstegaard", der utvivlsomt er udarbejdet paa Grundlag af Studier i Embedets Arkiv, givet en versificeret Karakteristik af sine Forgængere i Embedet.

Af hans iøvrigt meget omstændelige Karakteristik af Jesper Lauridsen skal her blot anføres nedenstaaende Uddrag, som maa siges at have Relation til det her omhandlede Emne:

— — —

Jeg læste om *Hr. Jesper Lauridsen,*
Hvis Fader Jubellærer var i Espe,
Hvis Farfar var en Fæstebonde brav,
Som Hjærtet oplod for Reformationen.
Jeg saa hans Underskrift „med egen Haand".
Hans Biskops gode Dom om Røst og Præken,
Latinske Vers, *dansk Byskraa* han forfatted,
En myndig, verdslig Mand mig syntes Provsten.
— — —
Ved Bispevisitatser blev jævnlig stiftet Fred,
Om Stolestader stredes i Hjadstrup Menighed.
Min Anneksgaardstjener*) voldte mig meget Bryderi,
For Rettergangs Forargelse holdt jeg mig dog fri.

Det gjorde ej Hr. Knud Knudsen Seeblad, Norup Præst.
En Kronebonde lyste han i Band, for hans Hest
Kom ind i Præstens Rug. Bedre Naboskab vi finge
I Østrup, hvor en *„Byskraa"* vi vedtog læst paa Tinge:

Om Oldermandens Gerning, som er at holde Fred
Fra Pinsetid paa Marker og Hegn og Gærdeled,
Med Tak og Lovsang at begynde i Gildehus,
Blandt Brødre uden Vaaben tilgives en ærlig Rus.

For ublu Banden, Skændsmaal og Løgn i Gildeslag,
Forsømmer nogen Messen den tredie Pinsedag,
Vor Stolsbror kræver Bøder. Han gør og anden Gavn,
Paa Bysens Kæp indtegnet han fører hver Mands Navn.

*) Hjadstrup var indtil 1. Septbr. 1904 Anneks til Østrup.

Hjemsøges En iblandt os af Sygdom, Ildebrand,
Han ordner, kræver ind, hvad Hjælp vi yde kan.
I Fred og kristent Samliv vor Egn saas trives smukt,
De Store kun med Tjenerskab foragted Tugt.

Omhandlede Bylov er først fremdraget af Prof. C. Molbech, der som Redaktør af Historisk Tidsskrift lod den trykke i dette Tidsskrifts først udkomne Bind i 1840. Endvidere findes den i den store Samling af Vider og Vedtægter, hvis Udgivelse, som tidligere nævnt, paabegyndtes i 1904 af Poul Bjerge.

I det følgende er i Hovedsagen benyttet Poul Bjerges Gengivelse. Dog er det ved en Gennemgang af Originalen fundet hensigtsmæssigt paa enkelte Punkter at foretage visse Ændringer, hvoraf den væsentligste bestaar i, at Navneordene nu — i Modsætning til saavel Poul Bjerges Gengivelse som til Originalen — overalt i Teksten er sat med stort Begyndelsesbogstav, hvilket efter nøje Overvejelse er skønnet at ville betyde en væsentlig Lettelse ved Læsningen af den — set med Nutidsøjne — vanskelige Tekst. Ligeledes er der i enkelte Tilfælde, hvor den i Originalen anvendte Tegnsætning er skønnet at kunne virke direkte meningsforstyrrende, foretaget Ændringer heri.

Det vilde imidlertid være Vandalisme, at foretage en blot tilnærmelsesvis Modernisering af Originalens Retskrivning. Der er derfor ikke foretaget Ændringer, som i nogen Henseende kan bidrage til at „forvanske" den oprindelige og for den Tid særegne Sprogbrug, men følgende Citat efter Originalen vil formentlig retfærdiggøre, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt til mindste Enkelthed at følge Originalens Retskrivning:

„En Rett Ordning och Schick Som Alle Østrupe Menndt Haffue Samtøght at ville medt huer Andre holdit haffue".

Derimod er — som noget nyt — Teksten forsynet med Noter, hvis Antal skønnes at være tilstrækkelige til at klare de vanskeligst forekommende Ord og Vendinger.

TINGBREV

Jørgen Bunde i Alløsse[1], Herritsfouget[2] udi Lunde Herrit, Søfren Søfrenssen i Brandtzbye, kongl. Maistæts Diellefouget[3] udi Lundeherrit, Madtz Rask i Hiordtzlef, Hans Jørgenssen udi Eskelundit[4],

[1] Allesø. [2] Herredsfoged. [3] Delefoged. [4] Eskelund.

Hans Knudtzen i Lunde, Peder Thommesen der sammested, och Hans Jull i Otthense, Vi giørre vitterligen for alle udi vort opne[5] Bref[6], Aar epter[7] Guds Byrd *1598* Onsdagen den 16. Dags Mai: For os och[8] meninge[9] Tingmend var skicket Hans Rask, Allermand[10] i Østrop, och Jens Nielssen Stoulsbroder[11] der sammested, hvilke der stoude[12] her i Dag inden Tinge i lent Liud[13] af Domeren[14], och loud[15] lesse[16] en Byloug och Gildisskik, som forskrifvit staar. Och forskrifne Hans Rask berette, at hand med Stouels-Broderen och meninge[17] Nabouer hafver siddit med hverander[18] paa edrug[19] Stefne[20] och med deris fri Vilge ladit optegne forskrifne Byloug och artickler, dennom[21] til Gafn[22] och Beste[23], som nu bygge och bou i Østroppe och her efter kommendis vorder, for Fred och Rouligheds Skyld och got Nabouskaf[24] at holde, och ville denne Byloug och Bog vid Magt holdit hafve med alle sine Pungter och Artickler, di goude Nabou til at forsvore met for Uret, och om der fands[25] nogen gienstridig, det Gud forbyde, dennom at strafe[26] efter forskrifne Artickler. Dersom der begifvis[27] flere Sager, som disse forskrifne Capitler icke omformelder[28], da maa Aldermanden udmelle[29] af Stefne fire Mend der om at dømme, det gavnligt kunde vere. Og naar noggen bryder[30] Vide, och icke vil bere[31] sit Pant frem met goude, da maa Allermanden tage sine Nabou och pante hanom[32] i hans Gaard, och ingen Lougmaal[33] dermed at forbryde. Disligeste[34] om der kommer saadanne Sager, enten om Tiuferi[35] eller i andere Maade at randsage i hver Mands Gaard, om Allermanden det samtøcke[36] vil med Nabouerne, da skal icke helder[37] derfor noggen Lougmaal der om forfølgis i noggen Maade. Hvorfor epter for bemeldte Leglighed[38] Domeren tilspurde alle di andre Østrops Mend, om der var noggen, som her vilde imoudstaa[39], førend hand stæde[40] Tingvidne. Da vor[41] der ingen Moudsigelse i noger[42] Maader. Herefter bedis[43] forskrifne Hans Rask et Tingvinde[44], hand det fik ved aatte[45] troufaste Dannemend, som vaare Knudt Hanssen, Fremmerløf, Laurits Christensen i Nisløf, Rasmus Ipsen i Othroppe, Oluf Søfrenssen ibidem[46], Niels Rask i Fremmerløf, Niels Jørgenssen i Østrope, Knudt Anderssen i

---

[5] aabne. [6] Brev. [7] efter. [8] og. [9] menige. [10] Oldermand. [11] Stolsbroder. [12] stod. [13] i god Tinglyd. [14] Dommeren. [15] lod. [16] læse. [17] menige. [18] hverandre. [19] ædru. [20] Stævne. [21] dem. [22] Gavn. [23] Bedste. [24] Naboskab. [25] fandtes. [26] straffe. [27] begives, forekommer. [28] omhandler. [29] udmelde, udpege. [30] bliver skyldig til Bøde. [31] bære, erlægge. [32] ham. [33] Lovmaal, Forbud. [34] ligeledes. [35] Tyveri. [36] samtykker. [37] heller. [38] Lejlighed. [39] modsige, indvende. [40] udstedte. [41] var. [42] nogen. [43] udbad. [44] Tingsvidne. [45] otte. [46] samme Sted.

Lunde, Jep Perssen i Hiorsløf, Niels Madtzen i Hiastrop och Hans Perssen i Fremmerløf, hvilke alle endregtelig[47] vindit[48], at de paa forskrefne Ting och Dag sanderlig saa och hørde[49], at saa[50] er vidnit for os, det bekiende vi med voris Beseglinger herneden.

Datum ut supra[51].

---

[47] enstemmigt. [48] bevidner. [49] hørte. [50] saaledes. [51] Givet som ovenfor.

ØSTRUP BYLOV OG GILDESKIK

En ret Ordning och Skik, som alle Østruppe Mend hafve samtøgt[52] at ville med hverandre holdet hafve. Den almægtigste Gud til Lof[53] og Ære, denum[54] och deris Efterkommer til Fred, Enighed och got Naboskab at holde, paa det den ene med den anden kand nyde Frid[55] paa sit Gres, Hø och Korn. Desligeste[56] udi Gildishus[57], at hver Mand kand giøre sin Nabo det Skiel[58] och Fylliste[59], hand af en anden hende[60] ville. Och den til Tinge ladet bekrefte med et Tingsvidne, paa det at samme Bog skal fuld och fast holdis uryggelig af denum, som herefter kommendis vorder udi forskrefne Østrupby at bo, som af denum, som nu lefver och den fornefnte Bylof och Gildisskik begynt hafver. Och deris Nafne[61], som samme Bog begynt hafver, erre[62] disse efterskrevne: Hederlig och vellerdt Mand Hr. Jesper Lauritzsen, Sognepræst, Niels Jørgensen, Hans Rask, Allermand, Jens Nielssen, Stolsbroder, unge Niels Hanssen, Niels Hanssen, Jens Hanssen den gamle, Jesper Deign, Matz Hanssen, Hans Lauritzsen, Jens Hanssen den onge, Oluf Rask, Knud Lauesen, Oluf Jørgensen og Mads Nielssen.

1. *Først om Aldermanden, nar han skal i settis:*

Aldermanden skal i settis hver St. Michels Dag[63]. Och skal det gaa ret omkring i Byen[64]. Och hvilken Mand, som sider for Afvelsgaard[65], icke vil verre Allermand, nar[66] det hanum tilkommer, gifve 1/2 Tønde Øl til Byen til Vide[67].

2. *Om duelig och gafnlig Aldermand:*

End nar som hender, at der blifver en Allermand, som det kommer til med Rette, och de andre Nabo kiender hanum icke duelige och gafnlige[68] at kunde ramme Byens Gafn och Beste, da mue[69] fire af di andre Nabo tage denum en anden, som sider ret for Haan-

[52] samtykket. [53] Lov. [54] dem. [55] Fred. [56] ligesaa. [57] Gildeshus. [58] Skel. [59] Fyldest. c. Ret og Skel. [60] hente. [61] Navne. [62] er. [63] Mikkelsdag, 29. Septbr. [64] Følgende Solens Bevægelsesretning paa Himlen. [65] Avlsgaard. [66] naar. [67] Bøde. [68] gavnlig. [69] maa.

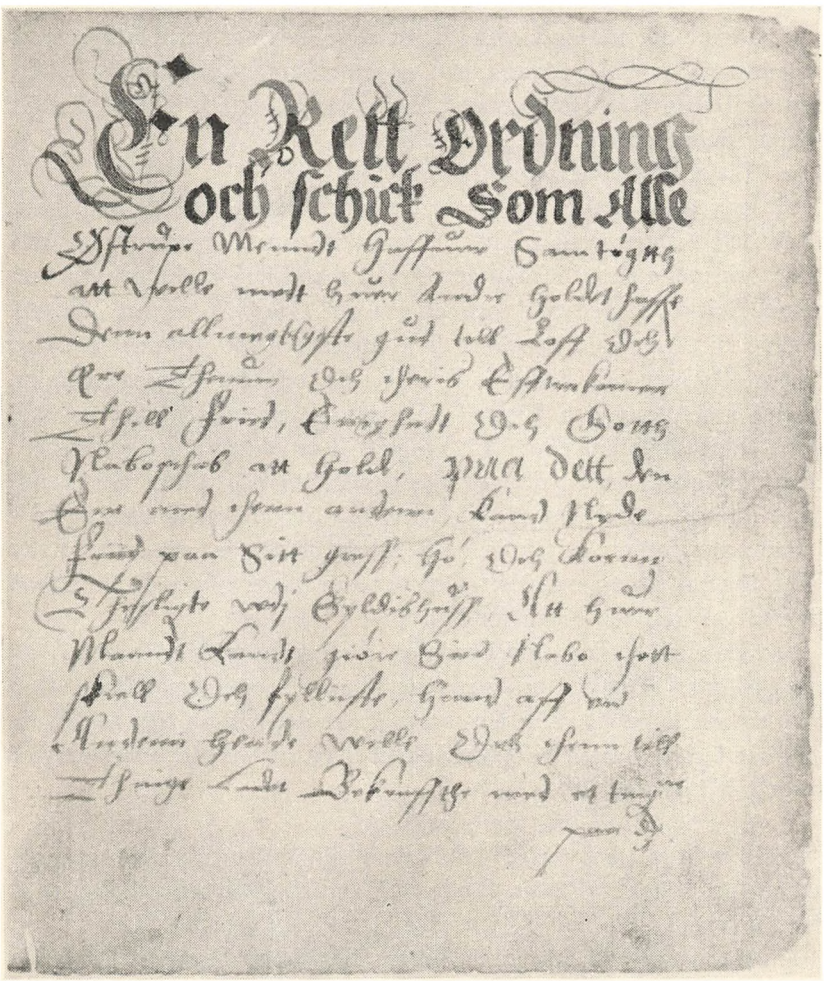

Første Side af Byloven. 2/3 Størrelse.

den, til at verre[69a] Allermand. Och da skal den verre krafvesløs[70] for den half Øl, som den skulde gifve, som icke ville vere Allermand, efterdi at hand ville vere Allermand och icke maatte.

3. Den som kommer af med Aldermands Lén[71], skal gifve den, som Aldermand blef, en Mark Penge efter gamel Sedvone[72].

4. Men hvilken Mand, som blifver udvold[73] til at verre Aldermand, och icke vil verre Aldermand, han gifve ½ Tønne Øl til Byen til Vide, och skal icke have forskrefne[74] Mark Penge, och icke heller gifve samme Penge ud, fordi at hand gaf Øl til Vide.

5. *Hvad Aldermandens Bestilling skal verre:*

Aldermanden skal vide Byssens Gafn och Beste, om Hegn at holde, at melle[75] Naboerne til i Lavtide[76] at lucke deris Gerder efter gamel Skik, och melle Kræ[77] af Vongene[78], nar mand hafver det behof, epter gamel Skick och Sedvone, och at gaa om Gaarde[79], och at lade opskrifve Byssens Vide[80], och at lade Byssens Vide komme meninge Nabor til Gafn och Bedste udi Lafvetide, och der som saa hender, at der kommer nogen Trette[81] paa, som Byen vidkommer, da skal hand følge samme Deller[82] til Tinge, til de bliver louglig afstillet[83] efter Leilighed, med ydermer Byssens Nytte och Gafn. Saa framt hand icke vil staa Naboerne til Rette, nar hver Mand legger sit Pant i Rette paa Stefne, och hvis hans Brøde da findis, stande til Rette efter Byssens vidtagne Bylof. [Och nar han følger nogen Delle[84], tage Fyliste[85] af Naboerne der for].*)

6. Sameledis[86] skal Stolsbroderen i settis hver St. Michels Dag efter gammel Sedvone, och skal (det) gaa ret omkring i Byen. Och hvilken som icke vil verre Stolsbroder, nar det hanum tilkommer, da skal hand gifve ochsaa ½ Tønne Øl til Byen til Vide, och saa det Aar verre kvit[87] der for.

7. *Om Stolsbroderens Bestilling:*

Stolsbroderen skal vaare[88] Naboerne til Stefne, nar Allermanden hanum det beder, vid 2 Sk. for hver Mand til Vide, hver Gang hand det forsømer.

8. Hand skal och hafve en Bysens Kep[89] och hafve hver Mands Mandtal paa samme Kep och opskrifve, hvad hver Mand bryder[90],

*) De sidste 12 Ord er senere tilføjet med en anden Haandskrift.

[69a] være. [70] kan ikke kræves. [71] Hverv, Bestilling. [72] Sædvane. [73] udpeget, udvalgt. [74] førnævnte. [75] tilsige. [76] i rette Tid efter Loven, Vedtægten. [77] Kreaturer. [78] Vangene. [79] syne Gærderne. [80] Byens Vedtægt. [81] Trætte, Uenighed. [82] uenige Parter. [83] forliget. [84] Proces. [85] Fyldest. [86] paa samme Vis. [87] fritaget. [88] tilsige. [89] Byens Kæp. [90] forbryder, forser sig.

och den hafve til Stefne, hver gang Stefne holdis, och icke at maa hafve Magt at opskrifve i samme Kiep, uden hvad Allermanden hanum befaller paa Stefne.

9. End findis hand at anten[91] at paaskrifve mere paa Stefne, end som Aldermanden hanum befaller, eller hjemme, Aldermanden eller Naboene uvidendis, gifve Byen til Vide [1 Fierding Øl, och samme Skrift afskave[92] igien].*)

10. End fordrister nogen Stolsbroder sig at afskære nogen af Naboerne eller sig selfve af Byssens Kiep och dermed formindsker Byssens Rettighed emod Nabornes och Allermands Vilge och Samtøcke, gifve dobbelt til Byen igien och bøde 1 Tønne Øl til alle Naborne. End møder hand eller hans visse[93] Bud icke til Stefne med Byssens Kiep, nar Stefne holdis, gifve til Vide 1 Aatting Øl.

11. End vil hand icke skære sig selfve paa samme Kiep for sit Vide[94], nar hand hafver brot Vide[95] til Byen, nar Aldermanden hand befaller hanum, da bøde til Vide 1 Fierding Øl.

12. End forsømmer hand Byssens Kiep, saa hand blifver borte med alle, och Byssens Rettighed derofver forkomis, da bøder hand mod Byen efter fire Mends Sigelse.

13. Hves andet Allermand och Stolsbroderen hafver at udrette, hver efter sin Bestilling, finde man noksom optegnet der, som Gildisskraaen er optegnet, och der, som Gildeshuset holdis.

14. Men der som Allermanden och Stolsbroderen forkommer andre Sager, som nu icke er allerede kommen i Hue at omskrifve, da mue de hafve Fuldmagt at udmelle[96] fire Mend af Stefne at dømme derom, och deris Dom skal holdis.

15. *Om Rougmarks[97] Gierder:*

Hver Vollermisdag[98] skal alle Rougmarks Gierder vere fuld ferdig ved 1/2 Fierding Øl til Vide for hvert Gordsted[99], om der icke er kommet nyt Gersle[100] paa.

16. End er der kommet nyt Gersle paa och dog icke fuld ferdig, gielde 1 Sk. til Vide.

17. End fraa Vollermissedag och saa til Rougmarken blifver opgifven[101], da skal den, som Marken vocter[102], saa vel tage Vaare[103]

---

*) De sidste 8 Ord er senere tilføjet.

[91] enten. [92] afskære, fjerne. [93] retmæssige. [94] Forseelse. [95] blive skyldig til Bøde. [96] udmelde. [97] Rugmarks Gærder. [98] Valborgdag, 1. Maj. [99] Gærdested (Gærdehul). [100] Gærdsel. [101] efter Høsten. [102] vogter. [103] Vare.

paa, hvor der kommer Hol paa nogen Mands Gierder som paa, hvis Kre som vor i Marken, vid 2 Sk. til Vide.

18. End finder han Hol paa nogen Mands Gierder och vaarer[104] den til, som Gierdet tilhører, i lys Aften, och (han) vil det icke lucke, gifve for hver Nat och Dag, det ligger obit[105], 1 Aatting Øl til Vide.

19. End meller Aldermanden nogen Mand til en forsagt[106] Tid at oplucke[107] sine Gierder, och icke vil, hand gifve for hver Nat och Dag, det ligger obit der efter, 1 Aatting Øl. Blifver hand saa møget ofverhørig, at der kommer tire[108] Klage paa Stefne, da gifve Vide efter fire Mends Sigelse.

20. *Om Falden*[109]*:*

Item[110] skal i lige Maade Falden vere gierdet hver Vollermisdag, hver Mand at gerde sit Gerde, vid 2 Sk. til Vide. Och om der siden findis Hol paa nogen Mands Gerde, da handlis der med i alle Maade, som om Rogmarks Gerder, som forskrefvet staar.

21. *Om Falde Logen*[111]*:*

Skal alle Naboerne giøre Falde Logen færdig til Poske[112], hver Mand vid 2 Sk. til Vide. Det same skal holdes om Flager[113] och Vongeled[114] at giøre.

22. *Om Biugmarks*[115] *Gierder:*

Item skal alle Biugmarks Gierder vere fuld ferdig Vollermisdag efter gamel Sedvon[116], vid 2 Sk. til Vide for hvert Gaardsted[116a], Brøst paa findes, om der er kommet nyt Gersle paa.

23. End er der intet nyt Gerdsle paakomen, da gielder 1 Aatting Øl lige vid Rougmarks Gierder, som forskrevet staar.

24. Item hvor som findis Trettehol[117] mellem nogen af Naboernes Gierder, da skal Allermanden udnefne to eller fire af Naboerne at grandske, hvem som samme Trettehol skal gierde med Rette. Hvem som da bør samme Trettehol at oplucke[118], skal Allermanden legge hanum Tid for at lucke samme Trettehol vid sit Vide efter fire Mends Sigelse.

25. End vil hand det icke oplucke efter samme Leg[119], da skal hand bøde 1 Aatting Øl for hver Nat och Dag, det ligger aabet, och betalle ald den Skade, der igiennem giøris.

---

[104] tilsiger. [105] aabent. [106] tilsagt. [107] lukke. [108] tiere, oftere. [109] Folden, Byfolden. [110] fremdeles, ligeledes. [111] Laagen eller Ledet i Gærdet omkring Folden. [112] Paaske. [113] Led flette af Grene. [114] Vangeled. [115] Bygmarks. [116] Sædvane. [116a] Gærdested. [117] Hul i Gærdet, som Naboerne ikke kan enes om, hvem skal lukke, udbedre. [118] lukke, udbedre. [119] Paalæg, Tilsigelse.

26. Item hvem som hafver Tofte Gierde och Hafver[120] indenfor, hand skal holde samme Tofte Gierde vid Magt[121] vid den Vide[122], som Rougmarks Gerde er lagt for, som forskrefvit staar.

27. *Om Stenter*[123]*:*

Item hvilken som giør Stente paa nogen Mands Gierde, om det kand bevissis, hand gifve 2 Sk. til Vide, och hans Hosbund at svare til samme Vide, om det er Tienestebud[124].

28. *Om Hol paa Gierder at lucke:*

Item hvem som blifver befunden at tage Staffer[125] af en andens Gierder eller Giersle, at gaflucke[126] sine Gierde med, hand bøde 1 Fierding Øl til Byen, och gifve hannum saa mange ny Staffer och Giersle igien som han tog fra sin Nabo.

29. End hvem som stieler Staffer af nogen Mands Gierder om Nattetide, hand bøde derfor en half Tønde Øl til Vide.

30. Om Aldermanden legger[127] Tid for at gaflucke eller fuldgierde nogens Gierder, eller at giøre Vongeled eller Flager, eller at gierde Falden, eller giøre Falde Logen eller andet at bestille til Byssens Nytte och Gafn, da skal di gifve Vide efter fire Mends Sigelse, hvem som det forsømmer.

31. *Om Lergrafve*[128]*:*

Hvem som enten grafver Lergrafve eller lader grafve, hand skal denum enten opfylde med Jord igen, eller giøre Opgang af denum, saa frambt hand icke vil betalle Skaden igien, om nogen Mands Kre drukner der udi.

32. *Om Hierning*[129]*:*

Item skal Hierning gaa ret om i Byen, et Bud af hver Gaard om Dagen. Kand icke én Mands Bud af en Gaard, da maa Allermanden nefne och melle to Mends Bud, om Behof giøris, och hvem det siden forsømer, hand bøde 2 Sk. til Vide.

33. *At vogte Marken:*

Hvem som skal vogte Marken och det forsømer, hand bøde 2 Sk.

34. Hvem som dyl[130] sin Nabois Kre och vil det icke opregne[131] paa Stefne, om det hafver giort Skade och er bevisligt, bøde self samme Vide, som hand saa[131a] dyl sine Nabor til Skade.

35. Hvem som regner sin Nabois Kre op, och det blifver bevist, at det icke var i Marken den Dag hand, som det saa opregner, bøde

---

[120] Haver. [121] vedligeholde. [122] Bøde. [123] Overgang over Gærderne ud over de sædv. Stier o. l. [124] Tyende. [125] Gærdestave. [126] lukke Gærderne, saaledes at de kan holde Kvæg ude. [127] fastsætter. [128] Lergrave. [129] Vogtning. [130] dølger, fortier. [131] opgive. [131a] saaledes.

sielf samme Vide, och den anden at verre kvit[132], som intet Kre hagde udi Marken.

36. Hvilken Mands Bud, som finder Kre løst i Marken den Dag, hand vocter, och kiender det icke, hand skal drifv'et i Folden, til den komer, som vil sielf kiende sig derved. End hvem det forsømer, hand bøde 2 Sk. til Vide.

37. End kiender han samme Kre, om det hafver hiemme i Byen, da skal hand sige hanum til, som det eiger[133], at hand tage self sit Kre af Vongen, saa kand han icke negte och forsverge sit eget Kre paa Stefne och komme videre Trette af Sted. End hvem det forsømer, hand bøde 2 Sk. til Vide.

38. Hvem som ager[134] ofver anden Mands Ager, eller som først leger[135] Veig[136], hand bøde 1/2 Fjerding Øl til Vide.

39. *Om Vongeleden*[137]*:*

Skal alle Vongeledene verre ferdig hver Tid, som Vongegierderne blifver melt til at vere gafluckte. Hvem som icke ferder[138] sin Anpart i Lafvetid, efter at Aldermanden och Naborne hafver det samtøckt, bøde 2 Sk.

40. *Hvilke Mend som skal holde hvert Led ved Magt:*

Kierkeballi Mend, de skal hold Kirkeledet vid Magt[139]. Sønderballimend skal holde Østermarks Led vid Magt, som ligger vid Diegnens[140] Gord[141].

41. Alle Naborne skal alle holde di ander Led och Flager vid Magt, hvor di skal holdis til Byssens Nytte och Tarfve. Hvem det forsømmer, bøde som forskrefvit staar.

42. *Hvem slaar Vongeled aabet:*

Item hvem ager, rider eller ganger igiennem Vongeled och slaar det obbit[142], emedin[143] der er Eng och Korn i Marken, gifve 2 Sk. til Vide, hver Gang det kand ofverbevissis.

43. *Naar Kre skal mellis af Marken i Saatid:*

Naar Allermanden med Naborne blifver overens med hverander at ville hafve Biugmarken i Frid och ville saa Biug, Haffer[144] eller Blandkorn, da skal meninge Nabo det holde vid det Leg[145], Allermanden eller fire Mend legge. Det samme skal och holdis om Rougsed[145a].

44. *Om Afridt:*

Item maa ingen mand slaa sit Kre løs i Afret[146] enten udi Rog-

---

[132] fritaget. [133] ejer. [134] kører. [135] laver. [136] Vej. [137] Vangeledet. [138] færdiggør. [139] vedlige. [140] Degnens. [141] Gærde. [142] aabent. [143] medens. [144] Havre. [145] Paalæg. [145a] Rugsæd. [146] Ævret.

marken eller i Biugmarken, før Allermanden met Naborne samtycker det paa Stefne, vid 1 Aatting Øl til Vide.

45. *Om Wongh Gierder:*

Item maa ingen Mand optage sine Vongegerder[147] for nogens Marker, før Aldermanden med Naborne gifver Samtøcke dertil paa Stefne, vid 1 Aatting Øl til Vide.

46. *Hvod*[148] *hvert Slags Kre skal gielde til Vide*[149]*:*

En Hest, som slipper løs och strax blifver taget fat paa, skal gielde 1 Sk[150]. Men den Hest, som ganger løs hel eller half Dag eller Nat, skal gielde 2 Sk. Den Hest, som spiger[151] Korn, skal gifvis Korn igien efter Vurdt[152], och bøde til Vide 2 Sk. Et Svin skal gielde 1 Album[153], om det kommer igiennem onde[153a] Gerder med Uminde. Men er det saa skadeligt, at ingen Gerder kan møde, da gielder det mer efter fire Mends Sigelse. Faar gielder 1 Album. Men er di saa skadelig, at di springer i Vonge ofver Gerder, och der kommer icke Hegt[154] paa denum, da gielde efter fire Mends Sigelse. Fire Gies[155] gielder 1 Album.

47. *Om Fæ:*

End kommer Fæ i Korn eller Eng, fraa Hyrden drifver om Aaret, och indtil alle Marker ere opgifne, da skal Hyrden gielde Vide[156] derfor, om det sker fraa om Morgenen och til om Aftenen, hand hafver drefvet det i By. Men sker det om Nattetide fraa om Aftenen och til om Morgenen, da gielde den Mand Vide, som Feet eller Kreet otte[157], och bøde sielf den Skade, som giort blef, och bøde til Vide ½ Sk. for hvert, fordi at hver Mand skal holde sit Kre i Gorde[158] om Nattetide, sin Nabo uden Skade.

48. *Om fremmed Queg:*

Hvilken Mand som tager fremit Queg til Græsgang, uden at det sker med meninge Mends Samtøcke, bøde 1 Aatting Øl til Vide och føre samme Kre af igien.

49. End om saa hende[159], at nogen Mand finge[160] Lof[161] af sin Nabo at tage anden Mands Kre paa sit Gres, da skal hand staa til Rette for, hvis Vide[162] samme Kre bryder. Och gaar det for Hyrden[163], da skal hand ochsaa løne[164] Hyrden derfor. Men blifver de saa[164a] forligt, (at) det skal betallis af den, som Kreet eiger, da skal

---

[147] Vang Gærder. [148] hvad, hvor meget. [149] Bøde. [150] 1 Skilling. [151] speger, nedtræder. [152] Vurdering, Værdi. [153] 1 Album = ⅓ Skilling = ca. 5 Øre. [153a] daarlige. [154] Hold. [155] Gæs. [156] Bøde. [157] ejer og fodrer tidligt om Morgenen, jvfr. Ottefoder, Ottesang. [158] Gærde (Gaarde). [159] hænder. [160] faar. [161] Lov. [162] Vedtægt. [163] under Hyrdens Opsyn. [164] lønne. [164a] saaledes.

dog den, som Gresset eiger, fly[165] Hyrden sin Løn i Lavtide[166], vid 1 Aatting Øl til Vide.

50. *Om Afpløigning*[167] *och Afslet*[168]:

Hvilken Mand, som blifver befunden at hafve pløget fraa sin Nabo, hand bøde til Vide 1 Aatting Øl. Det samme er och om Afslet.

51. End hvilken Mand, som udi saa Maade fanger Skade, hand skal det kundgiøre for Allermanden och Naborne, at de kunde denum forlige der om uden Trette. Men vil hand icke verre[169] for sine Nabo, som Gierningen giort hafver, men vil hafve det til Tinge — taber hand siden Sagen, da bøde (han) en Tønde Øl til Vide, fordi hand gik fraa sin Naboes Raad, og kom Trette afsted.

52. Om der kommer saa stærkt Veir, at en Mands Korn, som stod i Neg och Onnet[170] paa hans Ager, och det af stort Veir bleste paa en anden Mands Ager, som hagde ligesaadant Korn paa den Ager, och di to kunde derom icke forliges, da skal ingen af denum tage sig self tilrette, vid 1 Aatting Øl til Vide. Men Allermanden skal melle fire af Naborne ud af Stefne med sig, och skelne hvod hver af denum skal hafve af samme Korn med Rette, och dermed skal di nøgis. Lige det samme skal och holdis, om Floden[171] ganger af Stranden paa Enge och føre Hø sammen, da gaar der om, som forskrefvet staar.

53. *Om Tøgerset*[172]:

Ingen Mand maa hafve Heste udi Tøger i Biugmarken ald den Stund mand høster i Rougmarken, vid 1 Aatting Øl til Vide [for hver Dag det sker, enddog han tøgrer paa sit eget]*).

End blifver nogen befunden, at deris Heste spiger[173] nogen Mands Korn, da vere[174] vid Naborne och gifve Korn igien efter Naboernis Sigelse, och alligeuell gifve Vide[175], som forskrefvet staar.

54. End blifver nogen Mands Bud[176] befunden at lige med Heste i Vongen om Nattetid och lader deris Tøger slebe[177], da bøde 1 Fjerding Øl for hver Hest.

55. Item maa ingen Mand helder[178] sette Øg i Tøger hos nogen Mands Heste, vid 1 Aatting Øl til Vide for hver Gang, det sker. Och der som samme Øgh ganger løs, da skal di gielde Vide [179], ligesom om Hestene skrefvet er.

---

*) De sidste 11 Ord er i Originalen senere overstreget.

[165] betale. [166] i rette Tid efter Vedtægten. [167] at pløje Naboens Skel for nær. [168] at slaa Græs (Korn) fra Naboen. [169] tale sig til Rette med. [170] hobsatte Neg. [171] Oversvømmelse. [172] Tøjring. [173] speger, nedtræder. [174] tale sig til Rette. [175] Bøde. [176] Tyende. [177] slæbe. [178] heller. [179] give Bøde.

56. *Om Tøgerkiør:*

Maa ingen Mand hafte Tøgerkiør[180] i Vongen, som Korn er saait, vid 1 Aatting Øl til Vide for hver Ko.

57. End ganger nogen Mands Ko løs paa Leide[181], gialde til Vide 1 Sk.

58. End ligger nogen Mands Bud hos denum och lader Tøger slebbe, och beder paa anden Mands Leide, Ager eller Eng, gialde 1 Fjerding Øl til Vide for hver Ko.

59. *Om Tøger:*

Skal hver Mand lade sine Tøger komme til Stefne, naar Allermanden hanum tid forleger[182], vid 2 Sk. til Vide.

60. End hvilken Mands Tøger, da bliver sagd i Brøst, bøde for hvert Tøger, som er lastverdt[183], ½. Sk., och giøre Tøgeret vel ferdig.

61. *Om Stefne*[184] *at søge i Tide:*

Skal hver Mand møde til Stefne hver Søndag i Lafvetid[185], nar Messen er ude, och Folk hafver fanget[186] Mad, vid 2 Sk. til Vide.

62. End hafver hand Forfald, da skal hans visse[187] Bud komme vid forskrefne Vide, eller bede en af sine Naboer svore[188] for sig, til hand kan sielf komme.

63. *Om Uliud*[189] *paa Stefne:*

Hvem som løgter[190] hinanden paa Stefne, giver 1 Fierding Øl*) til Vide.

64. Hvem som sver[191] om Herrens Vunde eller Saar, eller bander sin Nabo paa Stefne, bøde hver Gang 1 Fierding Øl.

65. *At være Allermanden lydig:*

Hvem som icke er Allermanden lydig pa Stefne, nar hand udmeller Mend at legge Byssens Vide eller at grandske Byssens Nytte och Gafn, bøde 2 Sk., hver Gang han findis ulydig.

66. Om nogen byder Allermanden at ville slaas med hanum paa Stefne, nar hand taller[192] om Byssens Nytte och Gafn, hand bøde til Vide[192a] 1 Aatting Øl.

67. *Om Vedtegt:*

Hvod Allermanden met di fleste paalegger til Byssens Nytte och Gafn, det maa icke en eller to forhindre, men skal det holde vid den Vide, som di fleste samtøcke.

---

*) Der har oprindelig staaet 1 Sk., men det er senere rettet til 1 Fjerding Øl.

[180] tøjrede Køer. [181] pløjet Græsmark. [182] paalægger. [183] kassabelt. [184] Stævne. [185] den i Vedtægten fastsatte Tid. [186] faaet. [187] retmæssige. [188] svare. [189] Ulydighed. [190] beskylder for Løgn. [191] sværger. [192] taler. [192a] til Straf.

68. *Om Bygierning*[193]*:*

Nar Aldermanden met Naborne blifve ofverens om nogen Bygierning, da skal hver Mand komme sielfve, om saa blifver samtøgt vid det Leg[194], som Allermanden eller fire Mend hafver lagt paa Stefne, uden hand er i Siugeseng eller i Herskabs Forfald, da maa hans Svend [195] staa for Fulde.

69. End kommer hverken Hosbund eller Svenden, eller andre paa deris Vegne, da gielde efter som forskrefvit staar.

70. *Om Skofhug*[196]*:*

Hvilken som huger i anden Mands Skouf uden hans Minde, och det kand bevises, bøde 1 Tønde Øl til Byen och stande til Rette efter Lougen mod den, som Skougen tilhører.

71. *Om Korn och Høe:*

Den same Ret er, om nogen stiel[197] Korn eller Hø, som forskrefvit staar om Skofhug. Men om Afpløgning och Engslet skal bødis for, som forskrefvit staar, thi det kand snart hænde met[198] en Mands Tienestebud[199], mod Hosbundens Vilge och Vidskab[200].

72. End ingen Husmend maa bere grøn Ved[201] af Skofven, vid 1 Fierding Øl til Vide.

73. *Om andet Tiuferi*[202]*:*

Hvilken Mand, som fanger Skade af Tyfve, och venter at hans Koster[203] kunde findes i By, da skal Allermanden lade denum alle tilsige, i Byen bo, Husmend saavel som di, der sider udi Gorde[204]. Saa skal di allesammen følgis tilsammen, och gaa i hver Mands Gord at ransage efter samme stolne Koste, och intet at forbryde dermed, hverken Vold eller Herverke, endog di intet finder. Hvem som icke vil gaa med di andre, gifve 1 Tønde Øl til Byen och vere alle di andres utro Nabo, uden hand er i louglig Forfald.

74. End hvilken Mand, som fanger Skade af Tyve och kand nogerledis spørge sine Koste langveigs, da skal hans Nabo følge hanum til hvilket Stedt, han begér[204a], dog indenlands[205], vid 1 Tønde Øl til Vide om hanum tilsiges, hver paa sin egen Kost.

75. *Om onde*[206] *Ofne*[207]*:*

Hvilken Mand, som hafver en ond Ovn, da skal Allermanden lege[208] ham Tid for den at forbedre, vid 1 Tønde Øl til Vide.

76. End findis hand forsømelig eller gienstridig, och vil icke raade

---

[193] Bygerning. [194] Paalæg vedtaget af udvalgte Mænd. [195] Tyende. [196] Skovhugst. [197] stjæler. [198] med. [199] Tyende. [200] Viden. [201] Ved. [202] Tyveri. [203] frastjaalne Ting. [204] antagelig Indsiddere, Inderster. [204a] begærer. [205] „Indenfor Fyens Land". [206] daarlige, brandfarlige. [207] Ovne. [208] paalægge.

Bod derpaa, och mand frycter for Skade, da maa Allermand med sine andre Nabo slaa samme Ofn neder i Grunden och intet (dermed) forbryde hverken Vold eller Herverke udi nogen Maade. Det same er om onde Skorstene, som forskrifvit staar.

77. *Om ny Ofn at giøre:*

Hvilken Mand, som vil ny Ofn opsette, da skal hver Mand hielpe hanum med et ført[209] Bud en Dag, vid 1 Fierding Øl til Vide om hand tilsiges, uden hand er i louglig Forfald.

78. Lige det same er om Hus at reisse och om Safblocke[210] at lade, som forskrifvit staar.

79. *Om Ildebrand:*

Hvilken Mand som fanger Skade af Ildebrand, det Gud forbyde, da skal hver hans Nabo verre hanum en Stolpe skyldig och 1 Trafve Langhalm til Hielpe igien, och enten selv hugge en Dag med hanum eller betalle en anden.

80. *Om Byssens Tyr:*

Skal hver Mand føde Byssens Tyr hver sit Aar, och gaa ret omkring i Byen efter gammel Sedvon, och hafve hanum indset[211] Allehelgensdag[212], vid 1 Fierding Øl til Vide. Och skal hafve det Stycke Tyrejord*), som hafver legget til Tyrens Føde, och dermed skal hand nøgis, hvod heller[213] samme Jord liger til Fellet[214] eller Vong.

81. Skal Allermanden met alle Naborne bese same Tyr anden Julledag. Findes han brøstholden for Fødes Skyld, da bøder hand, hanum føde skal, 1 Fierding Øl.

82. Sameledis[215] skal hand och beses Fastelafns Søndag. Er hand icke vid Magt, da ochsaa at bøde 1 Fierding Øl. Naar som Tyren blifver ænten saa gamel eller saa tung, at hand icke er gafnlig eller duelig, da mue de hanum selge det dyriste, de kunde, och tage samme Penge til Hielp til en anden, och siden at legge til, hver Mand eftersom hand hafver Kiør til, efter fire Mends Leg, til saa lenge de hafve saa mange Penge at kiøfve en anden for, som kand verre denum gafnlig.

83. *At bortlone Tiuren:*

Maa ingen anden Mand bortlone[216] Tyren til nogen udenbys Kiøer uden Allermandens Forlof[217], vid 1 Fierding Øl til Vide.

---

*) Det Stykke Jord, som Bymændene i Østrup 1693 afstod til Østrupgaards Ejer, jvfr. Side 40.

[209] voksen Karl. [210] antagelig de i ældre Tid ved Tømmerets Opskæring anvendte Savgrave. [211] indsat. [212] 1. Novbr. [213] hvad enten. [214] Fælled (fælles). [215] ligeledes. [216] bortlaane. [217] Tilladelse.

84. Skal Allermanden giøre Regenskab for hver udenbys Ko, Tyren løber med, for 2 Sk., vid 1 Fierding Øl til Vide.

85. Item hvilken Mand, som lader Tyren hente fraa den Mand, hanum skal føde, hand skal fli hanum til sin Bos[218] igien uskadt, vid det Verds[219] Fortabelse, som Tyren hafver kostet.

86. Disligeste skal hver Husmand, som hafver Kiør, gifve for hver Ko hvert Aar 2 Sk., vid 1 Fierding Øl til Vide, fordi at di koste icke andet paa Tyrens Føde.

87. *Om Hyrden:*

Aldermanden skal stede[220] Hyrden och sige hanum god for sin Løn. Och endog den Aldermand kommer af med sit Lén[221] den St. Mickelsdag, der Hyrden hafver udtient, dog alligevel skal hand hafve Fuldmagt at legge denum for Vide[222], som icke vil betalle Hyrden sin Løn, nar hand hafver udtient.

88. *At husse Hyrden:*

Skal det gaa ret omkring i Byen at huse Hyrden efter gammel Sedvon, fraa hand drifver met Feet och saa til St. Michelsdag, hand hafver udtient. Hvo det icke giør, bøde Vide efter fire Mends Sigelse.

89. *At stæde Hyrden:*

Naar nogen Hyrde stedis skal, da skal hand hafve to Mend af Naboerne, som skal lofve[223] for hanum, at hand skal trolig och vel drifve hver Mands Kre uden Skade for hans[224] Forsømmelses Skyld, och tienne sin Tieneste ud, som hand hafver lofvet.

90. *Om Sygeseng:*

Hvem som liger siug udi sin Høst, da skal hans Gildbroder hielpe hanum en Dag med tre Bud at høste paa sin egen Fortering, vid 1 Aatting Øl til Vide, om hand tilsiges.

91. Hvem som findis at høste om Søndagen eller pløge eller at harri[225] eller at fiske, och Presten klager der paa, och komer der med alle di andre Nabo i et ondt Røgte[226], hand skal bøde Vide til Byen och stande til Rette efter fire Mends Sigelse, och saa self forsvore sig for sit Herskaf, dog maa de fire Mend icke legge samme Vide ringer end 1 Aatting Øl.

92. *At følge Lig til Grafve*[227]*:*

Naar Gud Almegtigste kaller nogen Mand eller Kvinde eller deris Børn eller Folk, da skal hver Mand lade et Bud følge same Lig til Jorde vid 1 Aatting Øl til Vide om hand blifver tilsagt.

---

[218] Baas. [219] den Værdi. [220] fæste. [221] Hverv, Bestilling. [222] paalægge dem Bøde. [223] sige god for ham. [224] Hyrdens. [225] harve. [226] Rygte. [227] Graven.

93. *Om Ligvegt*[228]*:*

Det same skal och holdis med Ligvegt som forskrifvit staar.

94. *Om Erfve Øl*[229]*:*

Nar nogen Gildbroder eller Gildsøster dør, da skal deris Arfvinge gifve 1 Tønde Øl til Naborne til en Foræring efter den dødis Afgang, efter gamel Skik och Sedvone.

(94.) Ingen maa hafve helde[230] Heste udi Vongen, efter Allermanden hafver denum afmelt, vid 1 Fierding Øl for hvert Par, hver Gang der imød giøris.*)

95. *Om Gildis Skik at holde:*

Hvilken Mand eller Quinde, som først kommer til Østrup By at bo, da skal de hver gifve 1 Tønde Øl til Igang efter gammel Sedvon.

96. Hver Midfaste Søndag skal verre selfvorende[231] Gildilsstefne at møde om Pindtsgilde at skiude[232] til. Hvem da icke møder, gifve 2 Sk. til Vide, uden Sygeseng eller Herskafs Forfald forhindrer hanum.

97. Och skal det gaa ret om i Byen at giøre Gildisgerren[233] och sanke[234] Gildilskornet, nar Aldermanden finder denum fore[235] at giøre Kornit ferdig.

98. Anden Pindtsedag skal Gildet begyndis efter gammel Sedvon, och Gierdebroderen[236] da at fly Øllit til Stollen[237] i Lavtide[238], och Stolsbroderen at verre betiden[239] der hos, och se til paa Gildbrødernes Vegne, at Tønden bliver følt[240], før der tappis af hinde, vid 2 Sk. til Vide.

99. Hvilken Mand, som kommer efter, nar der er fire Mend af Gildbrødrene komen, den Mand skal hafve en Tomands Skaal til en Pineskaal, for hand icke kom før. Och saa skal Mand efter Mand hafve samme Skaal, indtil alle Gildbrødrene er kommen. Och nar den sidste Gildbroder faar same Skaal, da skal hand dricke to til ret om paa Sædit.

100. Nar di alle erre kommen til rolig Sæde førend den første Tønde blifver afdrucken, da skal Aldermanden klape til Lyd och

---

*) Denne Paragraf, der rettelig hører hjemme under Afsnittet om Tøjring, Paragraf 52—56, maa i første Omgang være glemt, og er senere indføjet her, hvor man slutter med Byordningen og gaar over til Gildet.

[228] Ligvagt. Vaagestue. [229] Arveøl, Gravøl. [230] med sammenbundne Ben. [231] uden forudgaaende Varsel. [232] hvor meget enhver skal bidrage til Pinsegildet. [233] Tilberedelse til Gildet. [234] indsamle, modtage. [235] forelægge. [236] den, der samler Gildeskornet til Ølbrygningen og forestaar Arrangementet vedr. Gildet. [237] Stolen. [238] rettidigt. [239] betids. [240] fyldt.

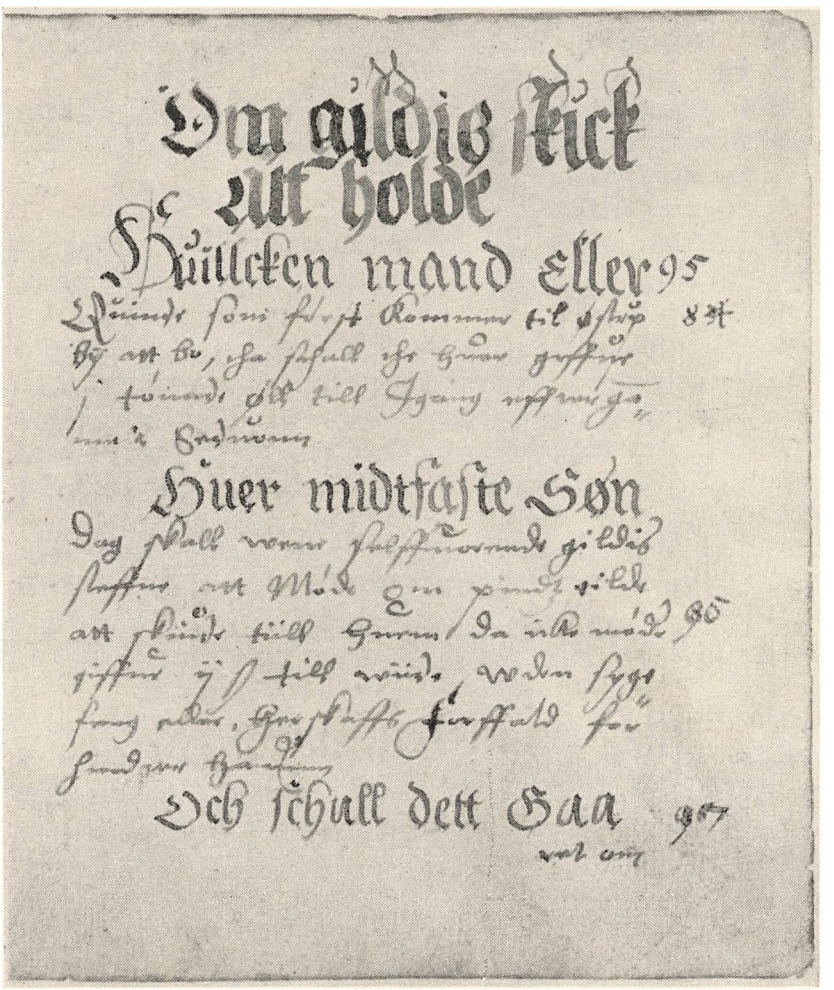

Gildeskikkens Indledning, jvfr. Side 33 § 95.

paaminde sine Gildsysken at tacke Gud Almægtigste for sine goude Gafver. Och nar di alle med Gudfrygtighed hafve tacket Gud, skal begyndis en hellig Lofsang[241] efter gammel Sedvonne. Och nar samme Lofsang er udsiungen, skal Aldermanden melle udi Knifve[242] och Sver[243], som di kunde hafve ont af, med flere Formaninger efter gammel Sedvone, och melle Gildishus, Gildisgaard. Gildisvei i Frid, til hver Gildbroder och Gildsøster med deris Folk och Gester komer hiem til sit eget. Och melle ind Dandsen paa Gulfvit, och Gerdebroderen til den første Visse[244].

101. End forglemmer Aldermanden slig Formaning, gifve 1 Aatting Øl til Vide, naar di komer til fastinde[245] Stefne.

102. Och skal Stolsbroderen strax begere, men Lyd staar[246], om der er nogen, enten Gildsysken eller Gæster, som hafver Knifve eller anden Vaaben, at de denum andvorder[247] at giemme. Forglemmer Stolsbroderen sig, bøde 1 Aatting Øl til Vide efter gamel Sedvone.

103. End findis nogne derefter at side med sine Knifve eller andre Vaaben, da bøde 1 Fierding Øl til Vide, enddog hand ingen Skade giør.

104. Hvem som sver[248] om Vorherris Vunder eller Saar paa Stefne eller i Gildishus, gifve 1 Sk. til de fattige, och Allermanden at opkrefve samme Vide.

105. Hvem som taper Øl i Løndom och bær for Døren uden Allermandens Minde, bøde 1 Aatting Øl til Vide, och betalle Øllit efter sit Verd[249].

106. Er der fattig Folk, da skal denum meddelis Skænkerkanden fuldt eller mere efter Lejligheden med Allermanden och Nabornis Vilge och Samtøcke.

107. Er der nogne af Gildbrødren, som hafver Rettighedt til Øllit, och kand icke komme til Gildit for Forfalds Skyld, och hans Bud kommer, men[250] der er klart Øl i Tønden, da skal hanum sendis Skænkerkanden en Gang fuldt. End komer hverken hand sielf eller hans Bud efter sin Rettighed den Dag, have (han) Hiemmegæld[251] for det Øl.

108. Hvem, som kaster Tønden af Stollen, men[251a] der er klart Øl i hinde, gifve 1 Fierding Øl til Vide och betalle, hvis Skade han giør paa Øllit.

---

[241] Lovsang. [242] Knive. [243] Sværd. [244] Vise. [245] alm. Stævne, hvor der i Alm. ikke blev spist eller drukket. [246] medens der er Ro. [247] overgiver ham at gemme. [248] sværge. [249] Værdi. [250] medens. [251] har sin Skade uden Erstatning. [251a] medens.

109. Hvem som fortørner sin Gildbroder eller Gildsøster, deris Bud eller Giest med ukvems Ord i Gildishus, i Gildisgaard eller paa Gildisvei, gifve 1 Fierding Øl til Vide.

110. Drager anten Gildsøsken, deris Bud eller Giest i hverandris Haar i Gildishus eller Gaard eller Gildisvei, gifve en Fierding Øl*) til Vide. End slaar di hverandre blaa eller blodig, gifve en half Tønde Øl.**)

111. Hvem som spilder Øl i Gildishus med sin fri Villig, gifve 2 Sk. til Vide. Hvem som slaar Skaale sønder, gifver 2 Sk. til Vide och betalle Skaallen.

112. Hvem som indbyder Giester til Gildis, hand skal indbyde denum, som Naborne er icke imod, och denum som icke giør Perlament[252] i andre Byr. Och hvem denum indbyder, skal ænten sielf tage eller andtvorde[253] Stolsbroderen hans Knifve och Vaaben i Forvoring vid 1 Fierding Øl til Vide.

113. Hvo som Giest byder och icke lys Hus[254] for hanum, før hand indleder hanum i Gildishus, gifve ½ Fierding Øl til Vide.

114. Findis Giest i den Stofve[255] eller Gildishus hos den Mand, dér Gildit drickis skal, nar Gildbrødrene sankis til Gildit, da skal der dog lysis Hus for hanum, før hand fanger[256] af Gildisøllet, vid ½ Fierding Øl til Vide.

115. Er Giest nogen af Gildbrødre imod, som enten findis i Husset eller stander udenfor, da. skal det strax tilkiendegifves af dem, det vedkommer. Saa skal hanum Gildet formenis, eller settis Mend emellom til Borgen, eller denum forlige. Hvilken siden opbryder, gifve 1 Tønde Øl til Vide.

116. Hvod Vide, som Giest bryder, det skal den udgifve[257], som hanum indbød.

117. Hvem som ber[258] nogen Vaaben eller Verger til Gildisgaard eller efter nogen, som gaar fraa Gildet før hand komer til sit Hus, hand gifve 1 Fierding Øl til Vide, och giør hand Skade, gifve 1 Tønde Øl til Vide.

118. Hvem der sider och dricker lenger, som Allermanden hafver melt Tønden med Øllet i Frid, efter (at) Allermanden er hiem-

---

*) Oprindelig har der staaet en half Tønde Øl.

**) Half senere tilføjet.

[252] Uro, Trætte. [253] overgive. [254] melde Ankomst for. [255] Stue. [256] faar. [257] betale. [258] bærer.

gangen, da bøde hver, som igien sider och dricker af det forbødne Øl, 1 Fierding Øl.

119. Nar Aldermanden enten skal melle Øl til Stollen eller melle det Øl i Frid til en anden Tid, der liger paa Stollen, da skal hand altid hafve Raad met sine Gildbrødre, och, hvod di fleste ville, det skal hand samtøcke, om det kand verre alle Gildbrødre och Gildsøsken til Gafn.

120. Den som er 18 Aar gamel, hand skyder heelt Skod til Pindstgilde och alle di Gilder, som skydis Korn til, eller nar di kiøfve Øl for Penge. Och hver skal betalle for sig, som hafver drucket af samme Kiøfveøl.

121. Den som er 12 Aar gamel, hand skyde half Skod til Gildis, som forskrefvit staar.

122. Smaa Børn, som icke er 12 Aar gamble, der ganger om efter meninge Gildbrødris Minde om Gildisskod.

123. Skal hver Gildbroder giøre Regenskaf paa Stefne for saa mange Bud eller Giester, som hand hafver til Gildit, vid 1 Fierding Øl til Vide, som han dyller[259] nogen.

124. Aldermanden skal altid side i sit rette Gordsede[259a] til Gildis, efter gamel Sedvonne.

125. Sameledis skal och alle di andre Gildbrødre och Gildsøster hver side i sit rette Gords Sede til Gilde, vid 1 Fierding Øl til Vide.

126. Hvem som klager paa Gildissæde, hand skal talle derom paa Stefne for Naborne, och da skal Allermanden met Naborne lege hanum sit Sede[259b] ud, som det bør met Rette at verre, och dermed skal di nøgis, och hvem siden opbryder[260], bøde en half Tønde Øl til Vide.

127. End den som hverken vil nøgis[260a] eller bøde den halfve Tønde Øl, som forskrefvit staar, men fører Sagen til Tinge, (og) tabber hand siden Sagen, da skal hand bøde 1 hel Tønde Øl, for hand icke ville nøgis hos sine Nabois Sigelse om same Gildissæde.

128. Nar Stolsbroderen tilbyder Dandsen at gaa paa Gulfvet, hvilken som hand tilbyder och icke vil gaa, hand bøde 2 Sk.

129. Hvilken Gildbroder eller Gildsøster som indbyder sin Giest, och hvem som same Giest formener at komme i Gildishus uden skiellig[261] Aarsage, och der med kommer Klammer[262] och Trette af Sted, hand gifve 1 Fierding Øl til Vide.

---

[259] dølger. [259a] Sæde, Plads. [259b] Plads ved Gildebordet. [260] forser sig herimod. [260a] nøjes. [261] lovlig. [262] Klammeri.

130. Hvilken som hafver Rettighed til nogen af di Gilder, som drickis af Byssens Vide, hand maa ingen anden indbede der til, ander end sit eget Tienistefolk paa sin Rettighed. Men vil hand hafve andre til Gildis med sig end sine egne Folk, da indbyde sig denum, och lysse Hus for denum, och betalle for denum som andre Gester.

131. Men hvilken Gildbroder, som hafver skot[263] sit Korn til Gildis, och hand hafver icke saa mange Bud at lade gaa paa sit Skod, hand maa nyde sin Gest til Gildis, som det var hans eget Bud paa samme Skod, dog skal hand lyse Hus for hanum och svore hans Brøde, som foreskrefvit er.

132. Hvilken Gildbroder, som Gildit giør och Øllit indleger, hand skal fly Skenken dertil.

133. Hvilken Mand, som tager sin Nabois Skodkorn til Gildis Øl, hand skal hafve en dansk Skilling med hver Skepe[264] Byg til Homblepenge[265], och intet mer, efter gamel Sedvone.

134. Hvilken Mand som hafver taget sin Nabois Korn och skal bryge deris Gildis Øl, hand skal icke lade Stollen verre[266] tom for Øl di første tov[267] Aftener, vid 1 Fierding Øl til Vide, saaframbt som Gildisskod kand til recke[268], uden det sker med meninge Gildbrødris Vilge och Samtøcke.

135. Hver Aften, nar Tønden med Øllet blifver melt i Frid af Aldermanden, da skal Stolsbroderen tage Maal paa Tønden och forvore same Maal, vid 1 Fierding Øl til Vide.

Desligeste skal Stolsbroderen och altid vere tilstede och helde Tønden, at Øllit blifver icke ranit eller spilt, vid 1 Aatting Øl til Vide.

136. Hvod Vide som blifver brot til nogen Gilde, skal fordrickis neste Søndag derefter, uden (at) det sker med meninge Gildbrødris Samtøcke.

137. Hvilken Mands Bud, som gaar paa Gulfvet i Gildishus eller i Gildisgaard och giør noget, som kand være nogen til Fortørnelse, da skal hans Hosbund svore deris Brøde och betalle deris Vide[269].

138. Hvilken Mand som hafver Rettighed til Gildisøllet, och icke komer sielf eller lader sin Rettighed hente den Dag med sit Bud, om det vor hanum vitterligt, hand hafve Hiemgeld.

139. Hvem som hafver Husfolk, som ganger til Gildet, han skal svore och rette for denum, om de søger Gildissæde. Men de som

---

[263] skudt, givet. [264] Skæppe. [265] Humlepenge. [266] være. [267] to. [268] forslaa. [269] Bøde.

tygge Guds Almisse, det komer meninge Gildbrødre til, at gifve i Jesu Nafn.

140. Forglemmer Stolsbroder at fly Dantsen paa Gulfvet, bøde 2 Sk. til Vide.

141. Forglemmer Stolsbroder at forvore Knifve och Sver, bøde 1 Fierding Øl til Vide.

142. Ingen Gildbroder maa gaa til Gildis med Tresko, vid 2 Sk. til Vide.

143. Hvem som saa dricker anden Pindsdag, at hand forsømer Messen tredie Pindsdag, hand hafver forbrot til Vide 2 Sk.

144. Hvem icke lader Byssens Rettighed kome fram, nar Allermanden hanum Tid forlegger, hand hafve forbrot 2 Sk., hver Gang hand sider ofverhørig.

145. Item maa icke nogen af Gildbrøder, som bygge och bo i Østrupe, anten de som side for Afvelsgaarde eller Husmend, verre gienstridig at skyde sit Korn til Gildet, vid 1 Fierding Øl til Vide.

146. Item skal der skydis 5 Skeppe Biug til hver Tønde Øl, som brygis skal til Gildisøllet.

147. Skal Allermanden hafve Loug och Magt til at tage tre Mend af Naborne at smage Gildisøllit hos Gerdebroderen. Er det icke saa godt, som det sig bør, da skal det icke lege paa Stollen, men Gerdebroderen skal fly andet got Øl til Stolen i Lavtide, ved Vide efter fire Mends Sigelse.

148. Men dersom Allermanden och di fire Mend tage Øllet til nøge[269a], och der findis dog Brøst paa, da stande de fire Mend til Rette der for, och di fire Mend och Gerdebroderen at forliges derom, som di kunde best.

149. Item skal Allermanden altid hafve Byssens vedtagne Bylof i Forvoring, och hvem som hinde forsømer, bøde efter fire Mends Sigelse.

Overenskomst om Bytyren.

Kiendis vi underskrefne samtlig Østrupe Boemænd oc hermed for os oc vore Efterkommere vitterligt giør, at vi med den gunstige oc velbaarne Frue, Frue Mette von Ahlefelt paa Østrupegaard, er blefven forennet om en Byetyr at holde Byen alle Tider ved lige oc paa Foder paa efterfølgende Maade: Hafver vi overlefverit den gunstige Frue en Tyr oc der hos afstaaet den Jord med ald anden

[269a] siger god for.

Herlighed af Husmend, som af Alders[270] Tid har ligget til Tyrens Foder. Derforuden hafve vi oc indrømmet oc afstaaet en fællids Engslet liggendis half i Braggeland[271] og half i Nymark efter det gamle Gierested for Enggaard, som vi strax inden Sommerdag førstkommende skal grøfte oc aarlig med Gierde indheigne och holde vedlige. Hvis Høebierring der udi kand auflis, skal oc følge Byetyren til hans Føde. Hvor imod den gunstig Frue for hende oc hendis Efterkommere lofver at holde oc forskaffe Østrup Bye aarligen en lovlig Tyr, som skal gaae om Sommeren paa Byens Fæbed, mens om Vinter indtages paa Østrupegaard oc der foris[272]. Oc naar en Tyr blifver gammel oc udøgtig, da giøre sig den til Nøtte, oc for skaffe en anden i Steden, Byen uden nogen Bekostning. Hvilket saa lenge Østrupegaards Eiere sligt efterkommer, da dette af os samplig Byemend oc voris Efterkommere uryggelige holdis skal, som vi herneden under denne voris Byelov med voris Hender oc Boemerke bekrefter, som skede paa Østrupegaard d. 1. December 1693.

S. A. S. — J. O. S. — J. A. S.
N. L. S. — S. C. S. — A. R. S. — B. L. S.
R. R. S. — M. J. S. — N. R. S.

Fremlagt i Fyenbo Landsting d. 29. Jan. 1777.

FÆLLESSKABETS VIRKNINGER I PRAKSIS

I Lunde Herreds Tingbog for 1636—1638 findes et stort Antal Hegnssager navnlig fra Landsbyerne omkring Otterup. Flere af disse Sager er ret omfattende og maa nærmest opfattes som skriftlige Vedtægter, der — efter at være lovformelig behandlet paa Herredstinget — er blevet til mellembys Vedtægter og som saadan haandhævet paa samme Maade som de sædvanlige Landsbyvedtægter.

I det følgende bringes et Udvalg af disse Hegnssager — dog med den Begrænsning — at der kun er medtaget saadanne Sager, hvor Østrup og Daugstrup Bymænd har været direkte impliceret.

Set med Nutidens Øjne kan det nok undre, at Østrup og Daugstrup Bymænd i 1637 kan kræves dømt til at tage halvt Gærde med Hjadstrup og Brandsby for ikke at tale om det mærkelige i, at Østrup Bymænd i 1638 gaar i Vide og Vedtægt med Egense Mænd om Grøft

[270] Arilds. [271] Brageland. [272] fodres.

og Gærde fra Ørritslev Mark til Raagelund. Til Forstaaelse heraf er det nødvendigt at erindre, at den fælles Ret til Græsning paa Overdrev, Fælled og Ævred var et af de karakteristiske Træk i den ældre Agrarforfatning, og det er netop typisk for de her nævnte Retssager, at de overvejende omhandler Problemer i Forbindelse med Græsning paa Fælled og Overdrev.

Der er her Tale om betydelige Arealer, som benyttedes af flere Landsbyer i Fællesskab — et System, som maatte give Anledning til adskillige Stridigheder.

I det følgende gengives Sagerne i kronologisk Rækkefølge uden Ændringer i den i Tingbogen anvendte Retskrivning.

Fredagen den 4. November 1636.

Dommeren Hans Pedersen i Nesbye, Rasmus Hansen, Hans Christensen, Peder Offersen, Hans Jenssen, Lauridtz Pedersen, Pouell Anderssen, Knud Nielsen, Madtz Rasck alle i Harsmarck.

Effter som dend Sag thill i dag ehr optagen med Østrupe mend och Hiorsløff mend, da var nu Pouell Pedersen paa Østrope mends vegne Dom begierendis, om Hiaarsløff mend icke bør att gierde halff gierde med Østrupe mend effter som for nogen thid Siden ehr gangen[273] en Sandemands[274] gang. Derpaa Herridtzfougeden haffue Senteret[275], att effter di for Kort thid Siden er gangen en Sandemands gang Imellom Østrupe och Hiaarsløff byers mend, da viste[276] hand icke andet der paa att Kiende end Hiaarsløff mend ther bør att thage halff gierde med Østrope mend, fra Peder Anderssen i Østrope hans Øster hiørne gierde Neden Bagen bierg och ud thill Ørsløff[276a] gaards ploug Kier[277].

Fredagen den 14. April 1637.

Dommeren Hans Pedersen i Nesbye, Suend Pedersen Schrifuer[278] och Hans Christensen i Brandsbye. Hiemmels mend[279]: Poull Pedersen i Østrop, Niels Hanssen ibd.[280], Knud Pederssen i Hesom, Lauridtz Hanssen i Østrupe, Simon Hansen i Hiadstrop, Anders Rasmussen i Lunde, Rasmus Lauridtzen i Østrupe och Peder Knudssen i Hiadstrup. Ting stefner for Rasmus Anderssen i Hiastrope paa Hiadstrup och Brandtsbye mends Vegne, ehr Anders Anderssen och Jep Ras-

[273] gaaet. [274] Syn foretaget af otte Sandemænd, udnævnt af Herredsfogeden. [275] afsige Kendelse, Dom. [276] vidste. [276a] Ørritslevgaard. [277] Kær. [278] Skriver. [279] Hjemmelsmænd (i et Antal af otte). [280] samme Sted.

mussen i Hiastrop di hiemlet ved deris æd[281] med opragte fingre, thill i Dag att haffue Kaldet, Simon Hansen i Hiadstrup, Margrete Hanses med hindes laugverge[282] Jens Ollesen, Lauritz Hanssen, Jørgen Knudssen, Hans Hieresen, Peder Christenssen, Jep Dinesen och Peder Knudssen ibd. Jørgen Hanssen i Brandtsbye, Hans Lauridtzen, Hans Christenssen, Peder Hansen ibd. Niels Jenssen i Østrupe, Staffen Olluffsen, Anders (.....), Anders Ollufsen, Peder Anderssen, Poull Pedersen ibd. Jep Michelsen i Hiaarsløff, Rasmus Anderssen ibd. Jesper Lauridtssen i Nisløff, Olluf Knudsen, Anders Jesperssen, Anders Christenssen och Niels Knudssen ibd. Imod dom och delle [283] viide och Vedtegt. Och bemeldte Rasmus Andersen Satte udi Rete[284] och var dom begierendes offuer Østruppe mend om di icke bør att thage halffue gierde med dennom effter tingsvinders[285] Indhold Imellem Bierum[286] Marck och Østrope march effterdi de mend i Hiadstrup, Brandtzbye och Nisløff mend ehr (.....) Krencket[287] paa deris gres[288], der thil Niels Jenssen i Østrupe paa sin egen och Narboers Vegne suaret, att di schyeder[289] dennom Schyn[290] och tall[291] effter things Vinders[292] Indhold. Optagen til i dag 8 Dage.

Fredagen dend 28. Aprillis 1637.

Domeren Hans Pedersen i Nesbye, Suend Pederssen Schriffuer, och Hans Christensen i Brandtsbye. Jep Dinesen i Hiastrop, Simon Hanssen ibd.[293] Anders Søffrensen i Norup, Rasmus Erichssen i Fremeløff, Knud Hanssen i Egense, Pouell Pedersen i Østrupe, Anders Olluffsen ibd. och Niels Pederssen i Øresløff.

Effter som dend sag thill i Dag ehr optagen med Hiadstrope, och Østrupe, Hiorsløff och Nisløff mend, da var di nu Dom begerendes om di icke bør att thage halff gierde med dennom effter som till forne [294] haffuer veret gierder, Och Østrupe mend hiurre[295] med Kreget[296] Kommer paa deres marck, och haffuer veret titt och offte optagett. Saa och till spurde[297] Rasmus Andersen Østrupe mend, om der icke hafue veret ett gierde paa de steeder, Saa och gaaed[298] derom i rete thid, och hafue Veret fellett[299] paa bege[300] Sider, Er i Rette møedt Niels Jensen i Østruppe paa Sin egen och Naebors Vegne och berette, att di ville Rete[301] dennom effter thingsvindet, och icke videre

[281] Ed. [282] Lavværge. [283] dele. [284] rette. [285] Tingsvidners. [286] Bjerrum. [287] krænket. [288] Græs. [289] paaberaaber. [290] Syn. [291] Tal. [292] Vidners. [293] samme Sted. [294] tidligere. [295] hjorder, driver. [296] Kreaturerne. [297] tilspurgte. [298] gaaet om, synet. [299] Fælled. [300] begge. [301] rette.

Kre[302] Sette paa deris fellet[303] end som deres gres Kunde thaalle[304], Saa och schød dennum thill et uuilligt[305] Siun[306] at ville holde. Rasmus Andersen suaret att effter di Østrupe mend icke ville Negte att der haffue veret gaaed om gierde, Imens der hafue veret fellet paa bege Sider, da formener hand att di bør att thage gierde Som gieret stoed till forne, derpaa Herridzfougeden haffue Senteret att hand icke viste[307] Østrupe mend att thill finde[308] at thage halff gierde med Hiastrop, Brandtsbye och Nisløff mend paa de steeder der hafue staaed gier till forne, Men der som Østrupe mend seter videre Kree paa felleden end greset Kand thaalle da di Att haffue i deris ville och Minde[309].

Fredagen dend 26. Maj Anno 1637.

Dommeren Hans Pederssen i Nesbye, Suend Pedersen schriffuer och Hans Christensen i Bransbye. Hiemmels mend: Niels Jørgenssen i Østrupe, Søffren Claussen i Dagstrup, Knud Hanssen i Lunde, Rasmus Anderssen i Hiadstrop, Rasmus Jørgenssen i Lunde, Jens Mortenssen, Olluff Hanssen ibd. Hans Jørgenssen i Hiorsløff.

For Retenn fremstode Niels Jørgenssen i Østrupe, Hans Christensen i Brandsbye paa her Jacobs*) Vegne i Østrop, Niels Madtzen i Østrupe, Lauridtz Jørgenssen, Lauridts Hanssen, Rasmus Lauridtssen fouget[310], Peder Lauridtssen, Claus Ollufssen ibid. Søffren Claussen i Dagstrup paa Sin hosbunds Vegne for den øde gord[311] Thommes Jørgensen iboede. Saa och paa Sin egen Vegne Jesper Thomassen, Rasmus Knudssen, Rasmus Lauridtsen, Hans Pederssen ibd. Lauridtz Pederssen i Hiorsløff, Hans Jørgensen, Knud Madtzen, Anders Jenssen, Jep Michelsen, Adtzer Rasmussen, Peder Hansen degn, Jep Pederssen, Morten Anderssen, Lauridts Lauridtzsen, Jacob Lauritssen, Jørgen Lauridtzen ibd. di samptlig nu Inden thinge gich i vide och Vedtegt, med huer Andre att gaa om det gierde som begøendes ved Thomas Jørgenssens Hus i Dagstrop och Endes ved Maren Peiters hus i Hiaarsløff, den 3. Søndag for Voldermis[312] dag aarligen att gaa om same gierder, och att møede huer andet aar ved Thommas Jørgenssens hus, och huer andet aar Ved Maren Peiters Hus, ved Midagstid ved 12 slett, och huilcken mands gierder som icke da findes Vell

*) Jacob Christensen Achton, Sognepræst i Østrup-Hjadstrup 1627—43.

[302] Kreatur, Kvæg. [303] Fælled. [304] taale. [305] uvilligt. [306] Syn. [307] vidste. [308] tilsige. [309] afgøre ved Forlig; i Mindelighed; have i Erindring. [310] Foged. [311] Gaard. [312] Valborgdag, 1. Maj.

opgiort med Nye giersle[313] giffuer 1 fjering øll till Vide[314], undertagen hand err i herschabs for fald eller liger Paa Sin Siuge[315] seng, och icke møede dend thid schall giffue 1 frring[316] till Vide, Och dersom der findes nogen brøst paa same gierder, och huis brøsten findes schall da gifue der for effter 4 mends Sigelse, och der som der eftter dend thid Kommer hull paa nogen Mands gierder och (han) faaer Afften warsell och icke da strax lucker det, hand schall giffue 1 frring Øll till Vide, och dersom det kand befindes att Nogen tager enten giersle staffer[317] eller Scherr[318] vøgre[319] aff deris pille[320] och det dennom louglig Kand offuer beuises[321], schall giffue 1 ferding øell thill vide, och huilcken bye som gildet falder i Schall di andre 2 byers mend gaae der thill och dricke det, Och huilcken mand Som falder for vide och hand dett icke goeduilligen[322] udleger[323], da schall som lig forne[324] 3 byers mend gaa i hans gord, och Pante Hannum och der med huercken bryde anten vold eller heruercke[325], Och dend som icke Møeder eller hafue Sit bud der for giffue 1 frring øell thill Vide, Och huilcken Karell[326] som steder[327] Nogen gord[328] i di 3 byer, aff de mend Som nu haffe indgaaed i Vide och teght. schall giffue 4 sk.[329]

(Samme Dag.)

For Retten fremstoed Jesper Lauridtzen i Nisløff, Anders Jesperssen, Olluf Knudssen, Anders Christensen, Niels Knudssen, Jep Hanssen ibd, och Niels Knudssen fremlagde Anders Pederssen Ladefouget paa Nisløfgaard, Adtzer Rasmussen i Hiaarsløff, Jep Michelsen, Morten Anderssen, Claus Lauridtzen, Jacob Lauritzsen, Jørgen Lauridtzsen, Hans Jørgenssen, Lauridtz Pederssen, Knud Madtzsen och Anders Jenssen ibd. Hans Christensen i Brandtzbye paa her Jacobs Vegne Claus Olluffsen ibd. Jesper Thomesen i Daugstrop, Søffren Claussen paa sin hosbunds paa dend øde gord ibid. som Thomes Jørgenssen i boede, di samptlig nu ind gick i Viide och Vedtegt med huer ander, at dend 8 dag for Voldermis dag aarligen, Vill gaae om det gierde Som begiøndes ved Hiorsløff Sabetoffte gierde och Endes ved Nisløffgaards damlycke, Och der holde Steffne och giøre Rett och huer møeder och leger deris pante i Rete[330]. Och da schall de gaae om same gierde huer mand Sielff med mindre hand ehr i louglig for

[313] Gærdsel. [314] Bøde. [315] Sygeseng. [316] 1 Fjerding. [317] Gærdestave. [318] skærer. [319] Vøjre. [320] Piletræer. [321] overbevises. [322] godvillig. [323] erlægger. [324] førnævnte. [325] Hærværk. [326] Karl, Mand. [327] overtager. [328] Gaard. [329] Skilling. [330] Rette.

fald, Och di schall giffue 1 frrig Øell till vide Och huilcken mands gierder som icke da ehr giort med Nye giersle, schall gifue 1 frrig øll till Vide Och der som der findes da andet brøst paa gierdene, sckall giffue effter 4 mends Sigelser. Och huilcken Mand som icke da goeduilligen udleger sit Vide hand blifuer lagt for, schall di samptlig gaae i hans gord och Pante hannum, och icke der med huercken att haffue for brut enten Vold eller Heruerche, Och Huem som icke da gaae med schall gifue 1 frdg øll til Vide, Och huilcken mand som findes brøst paa hans gierder effter dene thid och hand det iche strax flier det ferdig och hand faaer Aften Warsell giffue 1 frring øll til vide, det Leed ved Koe Kielde Dam, Som kaldis Koe Kielde leed, Och møede samptlig dend dag att fli det ferdig och Siden samptlig att holde Ved liege. Saa och det leed ved Hiaarsløff udgang, Schall Hiaarsløff mend fli det ferdig same dag och saa holde det Vedliege, Och huem Som icke møeder och ere i louglig for fald schall hans bud møede, Och Huem som ehr falden for Vide[331], och hand anten lucker Dørre[332], Porte eller giffue dennom unde[333] Ord schall giffue ½ td. Øll til vide, Och huem som komer i Lauget och steder[334] Gord, hand schall giffue 4 sk., Och same Dag di schall møde, schall di møede ved Midag ved 12 Slett.

Fredagen den 2. Juni Anno 1637.

Niels Hanssen i Østrupe berette att effter som Nisløff med Hiaarsløff, Østruppe och Dagstrup mend haffue indgaaed i Vide och Vedteght med huer Andre och hand da icke var til stede, da gich hand nu i Vide och Vedtegt med dennum och ville holde Alle pungter som same vide och Vedteght om formelder[335].

Fredagen den 16. Marts 1638.

Dommeren Hans Pedersen i Nesbye, Suend Pedersen schrifuer, och Hans Christensen i Brandsbye. Hiemmels mend: Anders Lauritssen i Øresløff, Hans Pederssen i Daugstrup, Søffren Claussen ibd. Rasmus Lauridtzsen, Rasmus Knudssen ibd. Morten Anderssen i Hiorsløff, Jørgen Lauesen och Anders Jenssen ibd.

For Rettenn Frem stoed Efterschreffne Østrupe mend Nemblig Niels Jensen i Østrupe, Staffen Jensen, Anders Jørgenssen, Anders Olluffsen, Peder Anderssen och Poull Pederssen ibd. Egense mend

[331] Bøde. [332] Døre. [333] onde. [334] overtager, køber eller fæster Gaard. [335] omhandler.

Nemblig Anders Søffrenssen i Egense, Anders Pederssen, Hans Rasmussen, Kirsten Anderses hindes Søn Niels Anderssen, Madtz Thomesen, Morten Anderssen, Lauridz Jenssen, Hans Nielssen, Knud Hanssen och Niels Hanssen ibd. Huilcke nu i Dag berette, att efter der ehr fallden Nogen thuistighed[336] Imellem dennom anlangende[337] Blaaeholm som liger thill Egense och Østrop marck, Da er di nu saaledis med huer Andre Saaledes forligte, att di Indenn pindse dag vill forsamles aff bege byer, Och Maalle[338] fra dend grøftt Vesten ved Øresløff marck och Neder ad dend gamble grøftt til Raagelunds gierde, Och dett schifte udi thrende parter, huor aff de Østrupe mend schall hegne och holde ved liege dend første thredie part ved Øresløffgaards grøfft och di Egense mend schall hegne och ved liege holde de andre 2 parte der fra och till Raagelunds gierde. Och bege byers mend Nu samptlig att di aarlig vill holde grøftt och gierde vedliege saa de ville holde huer Andre uden Schade[339]. Saa och aarlig dend Neste Søndag effter Voldermis ved Midags thide, schal bege byers mend samptlig møede ved Raagelunds gierde, Och da see huorledis det ved liegeholdes, Och huem som da icke møeder med mindre hand ehr i Herschaffs forfald eller andet louglig forfald, hans Bud at møde, dog schall hand giffue 1 fjering Øell thill vide. Och huis grøfft och gierde som icke da findes ferdig som dett Sig bør, till dend thid giffue 1 frrig Øll till viide, Och huilcken mand som falder for Vide och icke det ville med (det) goede udlege[340] schall samptlig bege byers mend gaae. i dend Mands Gord och Pante hannum och huercken der med forbryde enten vold eller Heruercke, Och Huilcken som icke med gaaer och panter med mindre hand err i louglig forfald (.....) hans bud att møede, schall udgifue som for ehr Mellt[341] til Vide, Och huor der findes Nogen mands Grøftt at verre[342] Neder falden eller hull paa hans Gierde och hand for[343] Aftten varsell och icke det till anden Dags Midag flier det ferdig i gien schall giffue till Wiide som for ehr Melt, och Alligeuell[344] fli det ferdig ½ frrig Øell. Och første Aars Vide Att leffuere[345] til Østrupe Aldermand[346] och Andet aar til Egense Aldermand, och siiden aar effter aar som forskrefuet staar, Huilcke di Samptlig Samptøchte som forschreffet staar Indgich.

---

[336] Tvistighed. [337] angaaende. [338] maale. [339] Skade. [340] betale, erlægge. [341] omtalt. [342] være. [343] faar. [344] alligevel. [345] levere. [346] Oldermand.

INDHOLD

Forord 5

Indledning 7

Bylagets Organisation 8

Jord- og Driftsfællesskabet 10

Alment Fællesskab i Landsbyen 12

Gildefællesskabet 12

Nogle Oplysninger om det gamle Haandskrift og dets Oprindelse 15

Tingbrev 17

Østrup Bylov og Gildeskik 20

Fællesskabets Virkninger i Praksis 40